

BUDAPESTI CZÉGEK.

Jury-tag és több kiállításon kitüntetve.
BUCHHALTER-féle
 első magyar mű- és vegytisztító intézet
 Budapest, Ferenc-körút 20. sz.
 Férj- és nő ruhák, espikék, függönyök, szőnyegek és minden e szakba vágó cikkek a legutányosabban tisztítottak.
Posta ertesítés után a ruháért hához küldünk és vissza küldjük.

Herbster Ferencz
 mechanikus.
 Varrógép- és velociped-raktár.
 Akácfa-utca 5. sz., a népszínházzal szemben. Ajánlja gazdagon felszerelt raktárát a t. közönségnek mindenemü, legjobban szabályozott varrógépekből.
 Javítások szilárdan, személyes felügyelet alatt teljesítetnek.

FÖLDVÁRY IMRE
 férfidivat- és fehérnemű-raktára.
 BUDAPEST,
 IV., Koronaherczeg-utca 11. sz., a posta mellett és VII., Kerepesi-út 9., a Pannónia mellett.
 Saját szabászat. — Telefon. — Arjegyzék bérmentve.
Czégem Szeve nem tévesztendő Földvári J. (Jakab) czéggel.

Fényképezési készüléteket
 műkedvelők számára, legújabb uti-távcsöveket a tirage rapid, kitűnő szemüvegeket megvizsgált maximal-lázhőmérőket, Aneroïd (légsúlymérőket) szabadalmazott rajzszköveket ajánl.
CALDERONI ES TARSA.

LATZKOYITS A.
 BUDAPEST,
 IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
 Ca. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros ajánlja
 uri divat- és fehérnemű-ujdonságait.

Hirdetések felvételnek a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. szám alatt.

Fontos gyomorbetegeknek!
 a Barolla P. F. W.-féle
Világi gyomor-por.
 Kiténtette. Páris 1889. Genf 1889. Brüsszel 1891. Magdeburg 1893. Bécs 1891. London 1883. Chicago 1893.
 Kiváló eredménnyel használtatik mindenemü gyomor- betegségek ellen, mint: gyomorgörcs, gyomorsav, égés, ugyazintén vese- és hólyagbajoknál, megszüntet azonnal mindenemü fájdalmakat.
 Hogy minden kételkedésnek elejét vegyem, ingyen, csak a portó megtérítése ellen, küldök mintákat! —
Valódi csak dobozokban 1 frt 60 kr.
 Berlin S. W. 1. P. F. W. BARELLA
 Friedrichstr. 220-1. francia orvosi társulatok tagja.
 Raktár Budapeston **Török József** gyógyszer. Király-utca.

Saját gyártmányú pedálos cimbalom, hegedő, harmonika, fuvola stb. hangszerekről éleztetést küldök. Cimbalom-iskola, Irta Kulfalvi J. sene-tanár, ára 3.50. Tiltók-iskola 1 frt. Cimbalomok fölyóráta minden hóban 2-szer jelenik meg kiadómban, előzetes egy évre 4.50 **Horvath István**, 8 os. és kir. fennség József fih. udvari szállója, Budapest Erzsébet-körút 2. és Kerepesi-út 6.

A szénsavdus ásványvizek királya a
BORSZÉKI BORVIZ
 kitűnő gyógyviz és üdítő ital
 mindenütt kapható.
 Budapesti főraktár **RAJCS ZOLTÁN-nál**
 VIII. ker., József-körút 10. szám.

A 82,502/II. sz. rendeletben a magaskormány részéről ajánlva
Tűzi fecskendők
 tökéletes ventilrendszerrel (központi fém-ventilek egy csomóban egyesítve). Különlegességek, községek, tűzoltók és gyárak részére, **tűzoltó szerek** minden nemben, anihilátorok, kender- és spirál-töm-lők, felszerelések tűzoltók számára, sisakok, övek, stb., szab. létrák, építési és kutszivattyúk, mindenemü armaturák, gőzfertőtlenítők, szerzőgépek, jutányos árban jóállás mellett kaphatók
Tarnóczy
 tűzoltó-szer- és gépgyár-részvény-társaságnál Budapest. Gyár: Külső váci-út 95. — Mintatelep: Teréz-körút 36. sz.

MATTONI GISSHÜBLER
 főszékessékvényes
SÁVANYUKUT

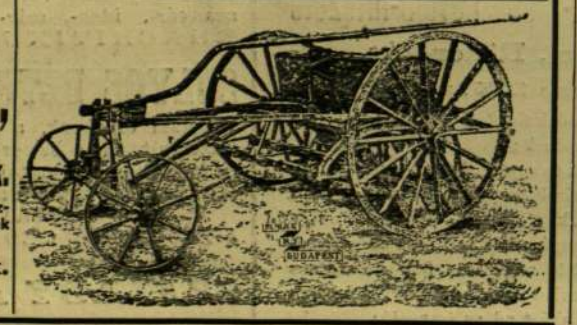
!!Korszakunk követelménye!!
 Egy fog 1 frt 50 kr.
FOGAK
 készítettnek
GRÓSZ LAJOS
 fogtechnikai műtermében, Budapest, Magyar-utca 2. szám, a legjobb amerikai anyagból Egész fogsorokat ugyanezen arányban. 1873-ban alapított műtermet 1895 augusztus 1-én Kerepesi-út 6. Kerepesi bazár II. emeletére helyezem át. Ünnepe és vasárnapon található d. u. 5-ig.

KURCZ LIPÓT és TARSA
 photocinnográfiai műintézet Budapest,
 VIII. Szentlőrinc-utca 13.
 KÉSZIT mindenemü nyomtatványhoz szükséges
CLICHÉKET
 Chromografia, chromotypia, photo-(auto)typia, FOTOMETRIÁSTB utján.
 TERVEZÉSEK, ALAPRAZOK photolithografiaiilag készíttetnek és legújabbban sokszoroztatnak. Tűzvédi megrendelések postai és jutányos, eszközökkel.

KÉZDI-POLYANI "VÉNUS"
 AVILÁGNAK LEGSZÉNSAVDUSABB TERMESTETES ÁSVÁNYVIZE

Nélkülözhetetlen minden háztartásban!
Petroleumgáz-főző
 bél nélkül, nem füstöl, nincs korom, a láng tet-szerint szabályozható, a nyaralóban helyettesíti a kályhát. Ára 10 frt.
 Kapható csak
DESSAUER és MARKUS
 gépüzletében iparszakmák részére,
 VI. ker., Lázár-utca 13. sz.
 Nagy választék mindenemü gépekből a papír-, fa-, fém- és pléhpari czélokra.

SCHLICK-féle vasöntöde és gépgyár-részv.-társ. BUDAPESTEN.
 Gyár és irodák: VI. kerület, külső váci-út 29-35. szám. Városi iroda és raktár: Podmaniczky-utca 14. szám.
Gőz- és járgány-cséplőkészületek,
 számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék, mélyítő és egytetemes aczél-ekék, eredeti SCHLICK- és VIDATS féle egyvasu ekék, talajmivelő eszközök, valamint Schlick-féle szab. **HALADÁS** sorbavetőgépek.
 Takarmánykészítő gépek, darálók, őrlőmalmok és mindenemü gazdasági gépek. Eredeti amerikai kéveköts és marokrázó arató-gépek és fűkaszáli gépek, szállítható mezei vasutak stb.
 Előnyös fizetési feltételek. Legjutányosabb árak. Arjegyzékek ingyen és bérmentve

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

33. SZÁM. 1895. BUDAPEST, AUGUSZTUS 18. 42. ÉVFOLYAM.

Műhelyi feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félre - 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félre - 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.- félre - 2.50 Külföldi előfizetéseket a postai megfizetésű vitellj is csatlólandó.

AZ ÚJ IGAZSÁGÜGYI PALOTA SZOBORMŰVEL.
 HÁLA A HAZAI MŰVÉSZET ÖRVENDES FÖLLENDÜ-lésének, közönségünk mindjobban érdeklődik a magyar művészek alkotásai iránt. Ez érdeklődés bizonyára felé fordul az állandó országház tőszomszédságában épülő új igazság-ügyi palotának is, melyről addig is elmondunk egyet-mást, míg egészen elkészül.
 Az új igazságügyi palota egyesíti magában a kir. kuria, az ítélőtábla, a kir. fő- és korona-ügyészség helyiségeit, a melyek közös tető alá véve, jóval kevesebb költség ráfordításával is nagyobb szerű monumentális épület emelésére nyújtottak módot, mint a melyet egyenként kaphattak volna, nem is említve azt a kényel-mes adminisztrációt, a melyet a közös palota e hatóságokra nézve lehetővé tesz.

Az épület fő nevezetessége a két udvar közé fogott belső, nagy csarnok, a mely 40 méter hosszú, 18 méter széles és 23 méter magas helyiség; ez pompás lépcsőzeteivel, oszlopaival, íveivel ugyancsak szép látvány lesz a belépőkre nézve. E csarnok mennyezeti festménye, Lotz Károly remekműve, kiválóan nevezetes műalkotás. Mesterünk a 18 méter hosszú és 12 méter széles donga-bolthajtásra festi művét. Négy csoportban külön-külön helyet szentel az *erény védelme, a bün ostromozása, a tudomány, művészet és végül a kereskedelem és ipar jelképes ábrázolásának*. A csoportok kellő szétválasztását s egyszersmind összekötését izléses architektura festése segélyével eszközölte a művész.

Szintén szép művészi alkotás az igazságot ülő alakban jelképező *Justitia* szobor, melyet *Strobl* Alajos mintázott ugyanezen csarnok számára. A bejárattal szemközt egy fulke keretébe állítják be ezt a hófehér karrarai márványszobrot, melynek finom, költői fölfogása dicséri mesterét.

A palota külsején a nádor-utcai fő homlok-zaton szintén sok szobormű lesz. A palota közepészét két 50 méter magas torony fogja közre. E közepész fölött egy háromszögletű oromzat-ban *Zala György* tympanon csoportozata lesz látható, a mely egy törvényészki tárgyalást jelképez; a sarkokban a törvényhozás és törvény-tanítás allegoriái lesznek.

Az épület tengelyében, a közepész legmag-sabb pontjára helyezik el majd *Senyei* Károly «hármast fogatát» (*triga*). Képünk a harmadnagy-ság eredeti minta fényképe után készült. A há-

romlovas diadalszeker mintázása nehéz feladat, melyet csak igazán tehetséges és alapos képzettségű szobrász oldhat meg sikeresen. Nálunk ily-fajta, a régi római középkületek díszítésére szolgáló diadalszekeret még egyáltalában nem készítet-tek. A *Senyei* az első, mely nagyság tekinté-ében is kiállja a versenyt a külföld e nemű jobb műveivel is. Az e nemű külföldi és régi római példák rendszerint négyes fogat (*quadriga*) alakjában készültek, melyeknél a lovak mintá-zása tetemesen könnyebb, a mennyiben a kom-

HÁRMAS FOGAT. Senyei Károly szoborműve a budapesti új igazságügyi palotán.

Törvényhozó. Fadrusz János szoborműve.

A vádló. Donáth Gyula szoborműve.

A BUDAPESTI ÚJ IGAZSÁGÜGYI PALOTA SZOBORMŰVEL.

A védő. Donáth Gyula szoborműve.

gódások miatt. A lovak gyors iramodás pillanatában vannak mintázva. A két szélső lónak szinte szilaj ágaskodásával ellenkezőleg a középső ló nyugodtabban száguld előre. A lovak elhelyezkedésében megvan a szimmetriának szükséges fokozata a nélkül, hogy feszes egyformasággá fajulna.

A diadalkocsiban álló géniusz, mely jobbában a fülvilágosodás fáklóját, baljában a béke pálmáját tartja, a lovakhoz képest kissé vaskos alak. A művész lehető nagy tömeget kívánt helyezni a kocsis fölé s ennek a törekvésnek tudható be a lebegő, draperiaszerű ruházat tulságos terjedelme is, mely a szelőhamot kitűnően ábrázolná, ha a nagy magasság miatt nem veszélyeztetné a nőalak idomának tisztaságát és érthetőségét, mit magas kupolákon álló alakoknál oly gyakran sajnos tapasztalhatunk.

Az igazságügyi palota művészi bizottsága erre való tekintettel a lepel teljes elhagyását és a ruházatnak kevesebbségét kívánta. A végleges műben maga a géniusz-alak egy hatod résznyi-vel kisebb lesz, de a nélkül, hogy a fejnek a talpazattól számított magassága csökkenne. Ily eljárással a tömegek közt helyre áll a teljes egyensúly. A lovak nagyobbaknak fognak látszani és kellőleg emelkednek jelentőségükben. A kocsis a legjobb római minták szerint készült s az aprólékosságokig kidolgozott részletei összhangban vannak az épület barokkszerű stílusával.

A triga-csoportozat hat méter hosszú és négy méter széles talpazaton áll. Az egyes lovak teljes magassága három és négy méter között változik. A vert rézbádógból készülő végleges mű egészen a magyar ipar készítménye lesz. Ezt az iparágat hazánkban mindeddig nem művelték, annál nagyobb dícsőség, ha e kényes természetű s nehéz feladatot sikerrel fogja végrehajtani a hazai ipar és technika.

A kocsis kétkerekű. A lovak mindegyike három pontban érintkezik a talpazattal. A megérzéses tömörkedéssel vasszerkezetet kíván. Különösen a lovaknak a földet söprő dús farkain keresztül haladó vasat kellett erősen lekötöni, mert ez ellensúlyozza az ágaskodó lovak első részét.

Seneyi Károly szép művétől jobbra s balra,

ugyanabban a magasságban helyezik el a két törvényhozó ülőszobrát. E szobrokat Fadrusz János mintázta, a kinek neve oly hamar ismeretessé lett széles hazában. A képünkön látható alak szakít minden szokásos felfogással. A művész szembenézett az erős kritikával, a melyet a teljesen meztelen alakok készítésével előreláthatóan maga ellen zúdított. A magasban ülő törvényhozók méltóságával és elhelyezésével mintegy ellenkezni látszik e meztelenség, de azt még a legélesebb kritika is kénytelen lesz elismerni, hogy a herculesi alakok, melyek kitűnően fejezik ki a kérelmetlen, meg nem vesztegethető szigort, pompás studiumok. Különösen a bírói pálcát tartó alakról mondható, hogy valóságos izom-tanulmány. A törvénytáblára mutató alak gyöngédebb és inkább az értelem erejét akarja kifejezni a másik törvényhozónak ridegséggel határos erélyével ellentétben. A palota középső, oromzatos oszlopcsarnokát két egyforma, 50 méter magas, pompás torony fogja közre, a melyektől jobb és bal felől a homlokzatnak 7—7 tengelyes ablakrendszere látható. Az ablakok sikkja előtt jön oszlopok sora emeli a hatalmas főpárkányt, melynek attikájára, az oszlopok fölé, Strobl Alajos tanítványainak műveit, a művészetek, tudományok, kereskedelem, stb. allegorikus szobrait fogják elhelyezni. E szobrok közt van kezdetleges is, de jó részük szép tehetségről tanuskodik.

A 125 méter hosszú főhomlokzat két végén, a vaskos fölépítménnyel kiemelt rizalitok előtt ugyancsak két-két szabadon álló oszlop áll, a melyek fölött két kiváló művésznők szoborművei fogják a nyugodt, egyszerű architektúra változatosságát fokozni. Az egyik oszlop-párra Róna József «fölmentett és elítélt rab»-ja kerül. A fölmentett s tekintetét az ég felé fordító alak egy öreg embert ábrázol, a ki mintegy hálát ad istennek végre elérkezett szabadságáért. Az elítélt rab mord tekintetű fiatal ember, a ki hasztalan erőlködik, hogy rablánczait lerázza. Ez különösen kitűnően sikerültnek mondható.

A másik két oszlop felső befeljesítését a képeinken bemutatott Donáth-féle szobrok képezik. Donáth Gyula a védő és vádló megtestesítésé-

nek földadata előtt állott, a melynek nehézségeit valósággal mesterileg győzte le. Mindkettő tógás antik alak, alaposan tanulmányozott helyzetben, ruharánczokkal, arczkifejezéssel.

A vádló ügyész arczáról leolvasható a bűn iránt érzett megvetés és iszonyat. Mereven kinyújtott karja élénken illusztrálja szinte hallható beszédjét.

Ugyancsak szép a védő alakja is, melyben szintén eredeti fölfogás nyilatkozik. A beszédes arcz szellemet és szívóságot árul el; a védő beszédjében a törvénykönyv paragrafusaira látszik hivatkozni, a melyekre jobbával mutat. E két alak kiválóan hozzá simul az egész architektúrának antikizáló barokk jellegéhez.

Magának az épületnek alapos ismertetését, leírását még korainak véljük; akkor fogunk róla bővebben szólni, ha majd teljesen elkészül és fényképi főlvételekkel kísérhetjük az igazságügyi palotáról még elmondandókat.

Most csak annyit jegyzünk meg, hogy a pompás palota — melynek tervezője Hauszmann Alajos építész, műgyegetani tanár — úgy nagyságánál, valamint pazar diszítésénél fogva egyike lesz fővárosunk legimpozánsabb épületeinek és Budapest világvárosi képének hatalmas kiegészítő részét fogja szolgálni. K. M.

MENJEK-E, NE MENJEK?...

Menjek-e, ne menjek? — Tusakszik a lelkem Marasztaló múlttal, biztató jövővel, Fölkelt álmaimnak kibontva a szárnyak, S a csöndes valóság visszahúz erővel. Babylon előttem, tele fényvel, zajjal, Ösmeretlenségét áhítom, ohajtóm, — Mögöttem a pusztá, — minden kis fűszála Belém kötözködik, hogy visszazaradjon.

Menjek-e, ne menjek? — Itt faragták bölcsöm, Ide köt a szívem első dobbanása; Ide nyomorgásunk, ide örmeink, Itt sarjadt szerelmünk termő rózsafája. Itt izmosodám meg, harminczas időmnek Most van kalászbontó meleg nyara éppen, — Megél-e a virág, hoz-e a fa lombot, Ültetve július rekkenő hevében?

Menjek-e, ne menjek? — Mindig úgy becéztek, Tenyerükön hordtak ez egyszerű népek, — Vérem az ő véruk, nyelvem az ő nyelvök, Érzem: a szívükről leszakadni vétek... Lehajlja fejét a barna pástortember, Ahogy kezem nyújtom neki búcsuzórná, Vád a kézfogása, panasz a beszéde: — Nincs is a szegénynek igaz szószóloja...

Menjek-e, ne menjek? — Kint a rétbé járok, Tisza vadon partján, senki mezejében, Bőjó szederinda megakasztja lábam, Koránti gyümölcsöt kínálja letépem. Hangos sárgarigó, régi jó pajtásom, Kiül fával a topolyfa hegyére, — Mintha dicsekednék gyönyörűségével, Utánam rikolgat: ugyan vegyem észre.

Menjek-e, ne menjek? — Ezek a virágok Gyerekkorom óta illatoznak nékem; Nyúl szemű gulyások, nagyvalható csöszök Tanítottak őket szólítani néven. Itt a fodormenta, ott az ezerjófű, (Ki maga talál rá, meg csak azt gyógyítja), Ez a lakatnyitó, amaz ott a vérfej, Ki a káros embert nyomba igazítja.

Menjek-e, ne menjek? — A halásztanyánál Nem uszonnáztak még, mintha vártak volna; Ha oda nem ülnek az avas bográshoz: Tisztes halászgazda bizony meggorolna. Aztán pipaszóval elmesélem nekik Jó paraszti módon ország-világ dolgát, Mi hogy meg ne árton, büfélejtetőnek Elfújunk hegyibe valami vig nótát.

Menjek-e, ne menjek? — Ki tanít meg engem Nótára, mesére, ha elmegyek innét? Ki fődí fel igaz, keresetlen kézzel Mi ezer bajunkat, magyar sebeinket? S ki altatja el a panaszosok jajját Csitító szavának türom-olajával? Oh, egy eleven szó többet ér e népek, Mint a bölcsök könyve egész garmadával.

Menjek-e, ne menjek? — Este, öreg este Mi minden újság vár itt, e puha fészek: Téglás galambunknak visszajött a párja, Az újfajta libák megszokott egészen. Laci megtalálta elveszett bicakját, Józsi falovának kihibbant a lába... — Hadd el édes szívem, hol terítsék apjuk: Jó lesz-e a kertben, vagy be a tornácba?

Menjek-e, ne menjek? — Tele kertem fával, Magam oltogattam, magam nyesegettem, Elhagyjam-e őket, mikor még javának Virágát se láttam, gyümölcsöt sem ettem? Lesz-e Babylonnak a számomra telke, A hol így panyókán sétálhatok este? A hol furulyáljak, a hol apróságom Szárnyaszabadjára jó kedvét tölthesse?

... Menjek-e, ne menjek? Tusakszik a lelkem Marasztaló jelennel, ingerlő jövővel, Fölkelt vágyaimnak szárnyai kibontvák, Sebes selet vernek, fölvisznek erővel. Multam, édes multam ezer kötélléssel Kapaszkodik belém, hogy visszazaradjon, — Szálljatok szárnyaim, föl, föl Babylomba: Ösmeretlenségét szomjazom, ohajtóm! Móra István.

GRÓF ZICHY ÉS TÁRSAI ÚTJÁBÓL.

Levelek a «Vasárnapi Ujság» szerkesztőjéhez.

I.

A Kaukázusban Georgiától—Lebediáig.

Moszkva, 1895 július 31. Nagy öröm ért tegnap mindnyájunkat. A posta végre kezünkhöz juttatta a «Vasárnapi Ujság» július 7., 14. és 21-iki számát a kaukázusi képekkel és cikkekkel. Tifliszben és Batumban nem kaptuk meg az oda küldötteket.

Látván ebből az élenkedést útunk iránt, nem várom meg összes georgiai és mingreliai képeink elkészítését, a melyeket csak Szent-Pétervárra ígér utánunk küldeni egy itteni fényképész, hanem az útközben szerzett képeket útnak indítván, levélben adok értesítést Tiflisztől Moszkváig két héttal megtett útunk élményeiről. Július 16-án hagytuk el Georgia (oroszosan Gruzia) fővárosát, a hévfürdőihez hasonlóan forró éghajlatú Tifliszt, hogy a Kaukázus nyugati részét bejárva, a Fekete-tenger felé s onnan Moszkvába igyekezzünk.

Goriban kiszállva a vonatról, az ottani kerületi főnök, Eristov grúz herceg szíves kalauzolás mellett három kocsin mentünk a 10 versznyire fekvő Uplis-ziche sziklába vajt barlanglakásai megtekintésére.

Egy egész barlangvárost találtunk ott, melyet a valódi barlanglakók kezdtek a laza kőzetű sziklában építeni évezredekkel ezelőtt, de melyet még ezer évvel ezelőtt is használtak ellenséges támadások elől menekülésre a Kura völgyének szomszédos lakói, s ebből az újabb időből származnak azok a műépítészek vésőjére valló faragványok, oszlopok, portálék, melyek egyes barlanglakásokat díszítenek. Az egész a sziklába vajt mély árokba, bástyákkal és falakkal van körülvéve s valódi erősséggé alakítva.

Onnan (július 17-én) Borzsomba, a déli Kaukázus legszebb fürdőjébe mentünk, a tulajdonos Nikolaj Mihajlovics nagyherceg meghívására, a ki kitüntető szívességgel fogadott, vendéglét, vendég-palotájába szállásoltatott be bennünket, a hol igen kedves emlékek két napot töltöttünk. A nagyherceg ismételve kifejezte az ő és az egész uralkodó családnak nemzetünk iránt érzett vonalmát.

Még egy látogatást tettünk (július 19—20.) a Zizianov grúz hercegi család meghívására falujukban, Chveduretibben, a hol bő alkalmunk volt megismerni a georgiai nemesség életét, szokásait, a melyekben sok feltűnő rokon vonást találtunk a mi szokásainkkal. Hasonló lakomák (speciális, hogy hosszú nyelvű, lapos ezüst kanálból iszák a bort, de pohárból is), hasonlóak pohárköszöntéseik, bordalalk, de főképp népdalaik. Minket is megdaloltattak s nem tudtak betelni a magyar népdalok szépségével. Még a másnap reggeli búcsú villásreggeli is el kellett nekik dalolni Bánk bán bordalát s a «Maros vize folyik csendesesen»-t, melyhez igen hasonló daluk van nekik is.

A miben legtöbb hasonlóságot találtunk, az az ő nemzeti táncuk a «lezginka», melyet a lezgaroktól vett át a Kaukázus összes népe, úgy mint a tulajdonképpeni cserkeszeketől a népviseletet. Ez a tánc a mi csárdásunknak édes testvére. Konstatáltuk ezt már a hunok és avarok hazájában, Dagesztánban, s még előbb a Kubán völgyében is a kabardok között. De nem kell hinni, hogy erővel kerestük benne a csárdás rokonságát; bizonyosságú hivatkozom a batumi orosz katonai zenekar karmesterére, egy cseh származású s tőlünk elszerződöttet «szakférfiúra», a ki ottani konzulunk jelenlétében kérdezte tőlem, hogy láttam-e a «lezginka» táncot; úgy-e, épen olyan, mint a csárdás, a minnek ő nagy barátja. Ezt megmutatta, azzal is, hogy tizenhat magyar népdalt betanított s nekünk is eljátszott néhányat a batumi sétányon orosz zenekarával.

A georgiai a Kaukázus legintelligensebb és legszebb, régi (2000 éves) történelmi múlttal dicsekvő népe, mely a Kaukázus déli völgyeit lakja (a Kaspi-tengertől a Fekete-tengerig) a rokon mingreliai, immeretiai néppel. Lovagias, vitéz, bátor, szép faj, vendégszerető és barátságos. A testvéri ölelések és csókok záporát zúdították

ránk, mintán lovas bandériummal, mint a hogy fogadtak, visszakísérték bennünket a vasúthoz; néhányan még a vasúton is velünk jöttek a tartomány határáig.

A georgiai nököt is itt ismertük meg a nagy társaságban régi hírnevükhöz méltó szépségükben. Tifliszben keveset találkozhattunk velök, mer az oroszok külön élnek s minket is elvontak tőlük, mivel a grúzok — úgy mondják — csak enni, inni és mulatni tudnak. Ebben is mérték tartóknak ismertük meg őket. A vacsorán túl csak a csaj-ivás járta, nem úgy, mint minálunk hasonló esetben — kivilágos virradtig.

Georgiából Immeretiába mentünk tovább a vasúttal s főváros, Kutaisz, volt újabb állomásunk (július 20—22).

A tágas Kura völgye után a keskeny Kvirilavölgy következett, meleg földövi éghajlatával és növényzetével.

A vízválasztó hegygerincez hosszú alagútján átkelve, mintha egyszerre Kelet-Indiába érkeztünk volna. A legszebb déli növények, buja tenyészet, füge-, narancs-, pálma-, ciprusfák, gránátalma, olasz mogoró s ősröngöttek tüntek föl előttünk mindenütt. A forró levegő teli gőzpárával s a vizenyős talaj bőven termi a lábbaacillusokat is. Ketten meg is kapták közülünk a lázat, nyögték néhány napig, de más levegőn hamar kiláboltak.

Kutaisz a Rion folyó (a régi görög Phasis) két partján, örök zöld kertek közt, mint egy virágos paradicsomkert terül el két domb oldalán. Az oleánder télen, nyáron a szabad földben fa nagyságban díszlik, a délszaki akácok duzzadt lila virágja illattal tölti el a levegőt. Minden üde, friss, életerőtől duzzadó, maga a nép is, a mely szépségben vetekedik a vele nyelven is közel rokon grúz fajjal. Ez volt a görög klasszikus világban a mesés gazdagság (aranygyapút termelő) Colchis fővárosa, később Immeretiáé, most a róla nevezett orosz kormányzóság székhelye.

A szomszéd hegyek tetején épült kolostorok, a mozsameli s főképp a geláli, őrzik a georgiai és immeretiai történelmi ereklyéket, a Bagratidák koronáját, képeit és szent képeket százakra menő drágakövekkel kirakva. A kolostor IV. Dávid király (1089—1130) építtette bizaneci művészek által, a templomot egykorú freskók s XV—XVII. századi génuai művészek festményei díszítik.

Maga Dávid király is ott van eltemetve egy külön kápolnában; sirja fölött a híres derbeni vaskapu egy szárnya van föllálítva, melyet diadalmi jelvényül hoztak ide. A régi kolostor falai egy évezred zivatarnai alatt összerokadtak, ódon falait örökzöld borostyán sűrű folyondárja nőtte be és őzi a végelpusztulástól. A kolostor egy újonnan épített házban éldegelnek esőnedsen, melynek ablakaiból, erkélyéről gyönyörű kilátás nyílik az alatta kanyargó Czkénis-Czkáli folyó völgyére s a szemben álló hegyvidékre.

Július 22-én reggel Kutaiszból tovább vándoroltunk Batumba, elválva két németünktől (Hahn Károly tífiszi tanártól és Wuttke Károly müncheni festőtől), a kik Tifliszbe tértek vissza.

Ők már élvezték a gyönyörű szép Rion völgynek remek panorámáját, látták repkényynel benőtt őserdeit, s a Fekete-tenger partjának cziprus-ligeteit, thea-ültvényeit; de egyszerűsmind érezték a moesarlát és ebben már nem kívántak bajtársaink lenni.

A Fekete-tenger és Batum láttára megdöbbant a szívünk. Csak egy tenger, meg egy ország választott el immár bennünket a mi kedves, rég látott hazánktól, kedveseinktől. Szerencse, hogy a Galacz felé havonként csak kétszer közlekedő Lloyd-hajó nem horgonyozott az ottani öbölben, mert ha épen indulási ideje lett volna, nem

tudom, vajjon a társaság itt is meg nem fogyott volna-e most már egy-két magyarral.

Fölfelé két nap múlva indult a hajó. Volt idő Batum megnézésére. E gyors lendületnek indult, 20,000 lakosú kikötőváros egy szép öböl mellett, az örményországi hegyek előnyúlányai alatt fekszik. A régi török városrészen még áll egy-két mecset és minaret, de a város nagy része újabb építésű csinos házakból, egyenes utcákból áll, szép kertekkel és a tengerparton pompás sétánnyal, a hova levegőt színi jár ki a közönség s pár lépéssel tovább fürödni a «nép-ség, katonaság». Itt ömlik a tengerbe a «Csorok»

Szuchumkhálé, Szócsi városkát. Kiszállni nem volt kedvünk, mert a hol hajdan *Zichia* tartomány állott s nem rég még *cserteszek* laktak, onnan az öslakók elköltöztek Törökországba, szabadabb hazába.

Azigazi cserkeszföld kikötőjében, *Novo-Roszsijszkben* szállottunk ki és ültünk vasútra július 25-én, hogy még egyszer végig fussuk a cserkeszföld éjszakkéleti határát, a Kubán völgyéből átcsapjunk a *Don* torkolatához s végig száguldjunk az új hazát kereső ösök *Lebediáján*, most a doni kozákok gazdag pusztaságán.

A két napi tengeri út után három napi vasúta-

és *Novo-Roszsijszk*ből három napig vasúton, egy folyóban tehát öt napi utazással július 27-én *Moszkvába* érkezünk.

Sokat vártunk a nagy hírű régi orosz fővárostól, melytől egy órajársnyi távolság a szép fenyves erdőben mindenfelé villák és nyaralótelepek jelezték már előre egy nagy városnak közel létét.

A mint a kalauz jegyeinket elszedni bejövén jelentette, hogy közeledik «*Moszkva*», kíváncsian lestük a nagy orosz «szent város» megpillantását. — Csakhamar fel is tűnt aztán a rengeteg *torony- és kupola-erdő* a vasút vonala alatt hullámosan elterülő alacsony völgy ölén, messze kiterjedve, de a távolból keveset mutatva. Ke-

A MADELAINE BOULEVARD PÁRISBAN. — Fénykép után.

vize. Batum fő karakterét a katonai erőd és a petróleumkereskedés adja meg. Itt szállítják hajóra a Bakuból külön vonatokkal érkező rengeteg petróleum-tömeget, hogy bevilágítsák vele a fél világot.

Minket is a petróleum salakjából (masszud) nyert gőz hordoz már a negyedik hónapja (Oroszországban hajón s a legtöbb vasúton azt használják olcsó fűtő-anyagul). Az ragadt ki bennünket Batum lázas légköréből július 24-én hajnalban s hordozott meg a «Konstantin nagyherceg» szép nagy tengeri hajóval a Fekete-tenger bájos szépségű keleti partvidékein, a hol zöld ligetek, felettük szőlőtermő, itt-ott ciprusfával beültetett halmok, a háttérben havas csúcsok néznek le a végtelen tengerre.

Egymás után hagytuk el *Poti*, *Anaklia*,

zás következett (július 26—28) e rengeteg birodalom délkeleti határától az orszag szívéig, a «negyvenszer-negyven» templom városáig, a hol az ősi Kreml palotáit, templomait most lázas sietséggel szépítik és készítik a jövő évi májusban tartandó nagy nemzeti ünnepre: a csár koronázására.

De Moszkváról majd máskor írok.

Szádeczky Lajos.

II.

Moszkvában.

Július 27 — augusztus 2.

Három hónapi kaukázusi és közép-ázsiai utazás után látni vágyunk a nagy orosz birodalom régi és új fővárosát; így a nagy ország ázsiai dél-nyugati határvárosából egyenesen éjszakkfelé vettük útunkat. Batumból két napig tengeren

restük benne a híres *Kremlt*, a várat, de ez sem volt kivehető, mert igen kevéssé emelkedik ki a város fölött. A hol legsűrűbb volt a kupola-erdő s a hol az aranyozott kupolák ragyogtak, ott sejtettük inkább, mint láttuk az oroszok eme «legszentebb hely»-ét, történelmi és egyházi kincseik eme gazdag múzeumát.

A *Rjezdán-állomásnál* (a hét közül a dél felé vezetőnél) kiszállván, a «*Szlavjanszki-bazár*» onnibuszán rázattuk magunkat befelé a botrányosan rozsz kövezeten a külváros tűzfészek deszkaházai között.

No ennél a mi Budapestünk nygancsak különb — gondoltuk és mondtuk jól eső büszkeséggel. — De hát ez még csak külváros s korai az ítélet.

A *Szadovaja* körútra érve, a híres «*vörös kapu*» izléstelen barokk stílusával, vörösrre festett falával, s fehér oszlopaival szintén nem ragadt el s a belvárosba vezető *Mjasszniczkája*

főútcán sem találtunk megbámulni valót s valami szépet, megkapót. Két-három emeletes, igen egyszerű bérházak, néhány középület (táv-irida, posta) és sok templom, kolostor és kápolna.

A *Lubjanka-térre* jutva, előttünk állott a régi belváros, magas kőfalával, tornyos kapuival, bástyatornyaival. Ez már Moszkva, ilyen már másutt nincs! A kapun belül már aszfalton gördül a *Nikolszkaja* utcában elegáns omnibuszunk a háromemeletes nagy «*Szlavjanszki bazár*» hotel elé, melyben 300 szoba fogadja magába a többnyire ide szálló külföldi utasokat.

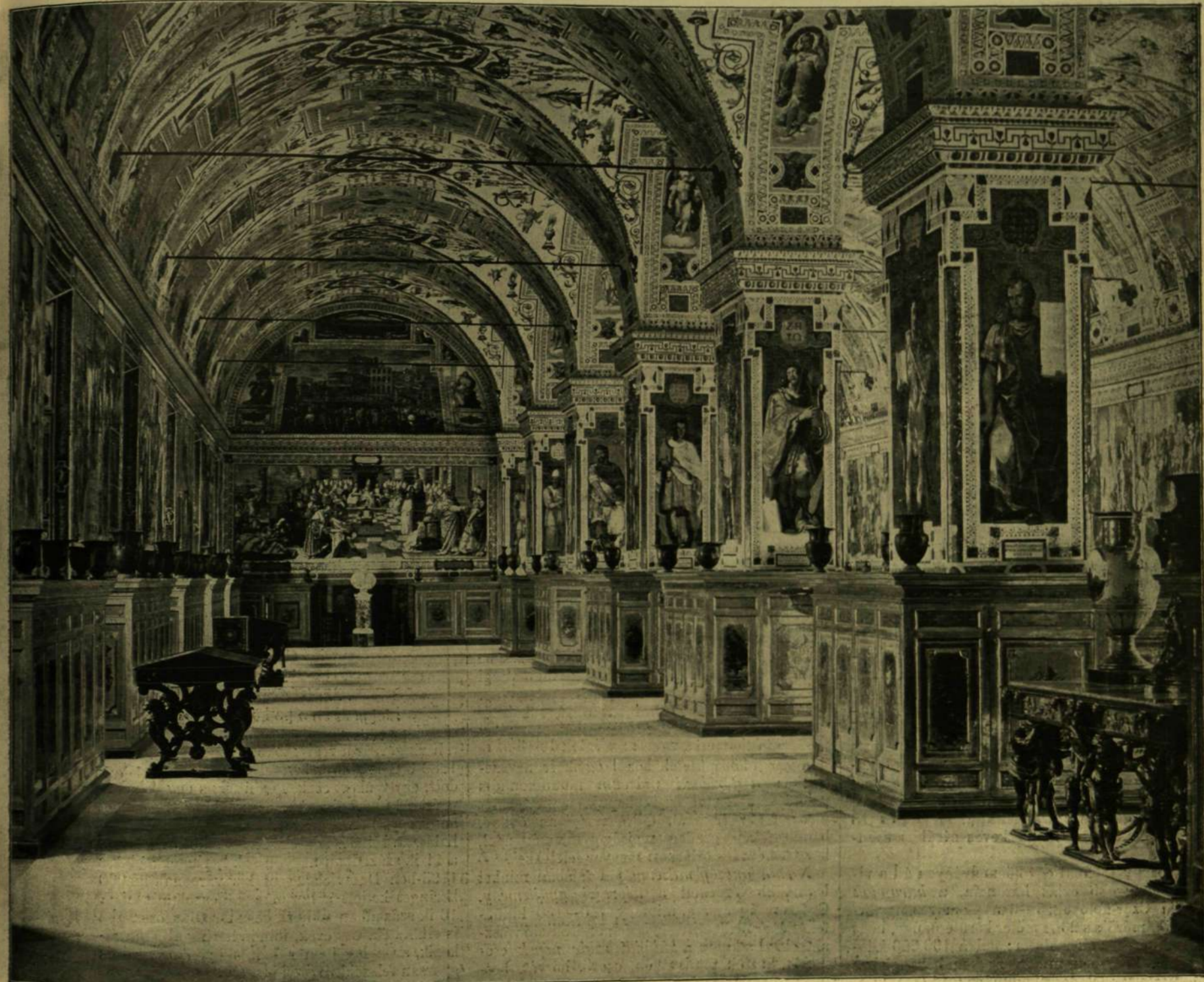
Még néhány száz lépés beljebb a rövid úteza másik végéig s a *Krasznojá-téren* vagyunk, előttünk jobbra-balra műépületek, paloták, templo-

nok, csári jelvényeket, arany-ezüst edényeket, fegyvereket, sok századok óta összehordott diadalmi jelvényeket és történelmi műkincseket őrzik. Ott van szent Vladimir koronája, a lengyel királyok trónja, koronája, a kazáni tatár khán és az asztrakháni koronája s egész hosszú sora a különféle csárok koronáinak, trónjainak, köztük «*Kegyetlen*» Iván csaré, Nagy Péteré, II. Kataliné.

Az első emelet harmadik termében a falon lengyel zászlók után ott van *halvannégy magyar zászló is 1849-ből*. Nagyon restellik, hogy ezek itt vannak, szokták mondogatni a magyar látogatóknak. Küldjék vissza, ha restellik, — felelte egyik honfitársunk. De a történetet nem

A csár tágas, aranyozott trónja aranybrokátal bevont alacsony, tágas emelvényen áll, két griffmadár-alak (a Romanov-ház czimere) tartja; háta mögött selyem alapon aranyfonalokból kivarrva az orosz kétfejú sas, óriás alakban. A trón s az egész emelvény fölé nehéz brokát baldachin borul.

Ebben a három nagy teremben (a melyek a palota déli oldalát és nyugati homlokfalát egészen betöltik) folynak le a koronázás alkalmából a különféle ünnepeiségek; máskor alig használják. A jövő évi május havában megélnéknék majd ismét e most lakatlan, óriási, ragyogó termek, melyek két emeletnyi magasságúak.

A Vatikáni Könyvtár Rómában. — Fénykép után.

mok, szobor (a *Minin és Pozárszkie*) s szembe a *Kreml* 20 méter magas fala, tornyos kapuival, kiemelkedő bástyatornyaival s mögötte a paloták, templom- és kolostor-kupolák tömkelegével.

Ez aztán az igazi Moszkva! Ez a bizarr kép egyetlen a maga nemében; olyan sajátos, a minek párja nincs. Szép is, nem is, ki milyen szemmel nézi; de minden esetre nagyon érdekes, különös és a maga nemében nagyszerű.

Hát még, ha a másik (a nyugati) oldalról, a Moszkva partjáról, vagy a *Moszkva-rjezski* hídról nézzük (a honnan legszebb) a *Kremlt*, onnan nézve senki sem tagadhatja, hogy a világ egyik legszebb panorámája áll előtte.

A *Moszkva folyó* partja felett közvetlenül emelkedik a lőréses kicsipkézett várfal, hat bástya- és kapu-toronyal. Balfelől legszélen emelkedik a *császári kincstár* (az Oruzsejnaja palata), melyben a csári ház a világon e nemben leggazdagabb kincseit: a koronákat, tró-

lehet visszacsínálni, a megtörténtet meg nem történte tenni.

A kincstártól jobbra (a nyílt udvar által elválasztva) emelkedik a *csári palota* (a nagy Kreml-palota) kétemeletes hatalmas épület, 1838—1849-ben épült s fényes termei engedélyvel megtekinthetők.

Hatvanhat gránit lépcső vezet fel a monolit-oszlopos előcsarnokból. A lépcsővel szemben áll előteremben egy szép nagy olajfestmény áll: a parasztki hódolata III. Sándor előtt. Aztán következnek a fényesebbnél fényesebb nagy termek: a *György-terem* alabastrom és arany díszítéssel, renaissance stílusban; a *Sándor-terem* rózsaszínű és arany dekoratíval az oszlopokon, mennyezeten s a Sándor-rend festett jelvényeivel; a *András-trónterem* a Szt. András-rend jelvényeivel s kékszíni és arany díszítéssel, tíz hatalmas oszloppal, a végében a csár trónjával.

Ezek háta mögött van még két kisebb terem, u. m. a *gárda-terem* (a testőrsége) s a *Katalin-terem* (a csárné trónjával), a melyben a csárné a koronázás után az úrnők hódolatát fogadja. Azután a belső termek, lakó- és háló-szobák következnek, melyek mind megtekinthetők.

Említést érdemel még az u. n. *granovitaja palata*, egy alacsony boltozatú, kerek terem, melyet közepén egy négyszögű oszlop tart; falán régi freskók az ó-testamentumból, padlóján egyetlen bokharai sátor szövötű szőnyeg. Ez volt régen a csárok fogadó-terme, most *éttermül* használják. A csár a koronázás után uralkodói teljes díszbe öltözve, ebben a teremben étkezik a külföldi fejedelmi személyekkel.

Minket a nevéért, de megkülönböztetve is érdekelhet az e mögött lévő «*terem*»-nek nevezett, másképp *belveder-palota*, mely négy kisebb, régi orosz stíly freskókkal díszített és sajátos módon régiesen bútorozott szobából áll, melyben a régi

A kreml-i csári
"nagy palota".Az Orangyal-tem-
plom (a csárók te-
metkező helye).A Nagy Iván csár-
temploma.A "Vozneszenszki"
kolostor.A Boviński kapu
és torony.A fegyvertári
palota.A Mennybemenetel
temploma.Az "Uspenszki"
templom (a koroná-
zási templom).A csodátevő ko-
lostor.A "Kis palota"
vagy Miklós
csár palotája.A "Szaszki" vagy
Mégváltó-Kapu
torony.

A KREML DÉLI LÁTKÉPE A MOSZKVA FOLYÓ FELŐL. — Csehovszky moszkvai fényképész felvétele.

csári feleségei és gyermekei laktak. A tatár (és magyar) "terem" szó után nevezték így, mert a tatár khánok nevezték "terem"-nek feleségeik lakosztályát.

A csári palotától jobbra négy templom áll kupolás tornyokkal. A legkisebb és legközelebbi a *Boldogasszony temploma*, egy nagy aranyozott és nyolcz kisebb kupolával, a régi csárók esküvő és keresztelési temploma, melyet legelőbb III. András építtetett 1291-ben fából s mai alakjában "Kegyetlen" Iván csár 1554-ben köből. (1863—67-ben restauráltott).

E mellett jobbra emelkedik *Mihály Orangyal temploma*, a régi csárók temetkező-helye egészen Nagy Péterig, a ki a későbbi csárókkal a szent-pétervári Péter és Pál templomban van eltemetve. 1333-ból származik, de többször leégvén, mai alakjában 505—9-ben épült és 1772-ben s 1812 után (midőn Napoleon szertárnak használta) restauráltott. A csárók kőkoporsói sűrűn egymás mellett állanak benne, egy külön kápolnában Kegyetlen Iván csár nyugszik; testvére és megölt fia mellett.

A háttérben látszik *Mária mennybemenetel temploma* 1475—79-ből, sötét szentképeivel, keskeny magas ablakaival. Ez a csárók koronázó temploma, melyet a jövő évi koronázásra most restaurálnak.

A Kreml közepén emelkedik a hatalmas *Nagy-Iván-templom*, magas tornyával, 34 harangával, melyek közül a legnagyobb 68,390 kilogramm súlyú. Ezenként rendszeren csak kétszer szól, karácsony és húsvét éjjelén, továbbá a csárók trónralépeése és halála alkalmával. 1855-ben, midőn I. Miklós csárt elisíratta, leesett és 18 embert leütött, ő maga kevés sérülést szenvedett.

A torony lábánál egy köemélyen áll a világra legnagyobb óriás harangja, a *harangok csárja* (Csár-kolokol); 5—6 méter magas, ugyanannyi átmérőjű s 23 $\frac{1}{2}$ méter kerületű, úgy, hogy 20—30 ember elfér alatta; sulya 190,000 kilogramm. 1737-ben, midőn egy fa haranglábra függesztették fel, leszakadt s egy 11,000 kilogramm sulyú darab kitorlott belőle, a mely most mellette áll.

A Kreml területén belől még két kolostor van: a csudátevő-kolostor s a Vozneszenszki apáca-kolostor s a szent színódus palotája. Összesen hét egyházi épület s ugyanannyi világi, ezzel a paritással is mintegy jelképezni akarván, hogy az orosz világi és egyházi hatalom egyenlő és egymástól elválaszthatatlan.

Világi épületek még: a *his palota* vagy *Miklós csár palotája*, az urak-háza (a nagy palota mögött), a senatus (vagy törvényszék) palotája, a kaszárnya, fegyvertár, előtte az ágyúk mindenféle nagyságú fajtájával, köztük az *ágyúk csárjával*, egy ágyú-monstrummal. (Ezt, valamint a régi Moszkva több részét a "Vasárnapi Ujság" koronként képeken már bemutatta.)

A Kreml környékén újabb épített templomok és középületek pompáznak.

A szent-kapuvá szemben áll Moszkva legbizarrabb temploma, *Szent Vazul bazilikája*, melyet Kegyetlen Iván 1554-ben Kazán, a tatár főváros egy elfoglalásának emlékére építtetett olasz

építőmesterrel, a kinek aztán a szemét kiszúrtatva egy hasonló műremeket más névvel építtessen. Az egész templom tizenegy kisebb sötét kápolnából áll, mindeniknek más-más formájú kupolája egymás mellett és fölött, tarka-barka vegyületben, ananász-, hagyma-, dinnye-formájú kupolák tarkán zománczott cserép fedéllel. Valami bizarr, fantasztikus képet mutat az egész. Belseje tarka-barka színű virággirland falfestményekkel és szentképekkel van díszítve s az egész apró sötét kápolna-fülkék labirintusából áll. Napoleon le akarta romboltatni ezt a "metszetet". Kár lett volna érte, mert egyetlen a maga nemében.

A Napoleonotól és a francziáktól 1812-ben megszabadulás emlékére épült a Moszkva folyó mellett a *gazdag Mégváltó temploma*, öt messzire ragyogó aranyozott kupolával, a melyet I. Miklós csár kezdett építtetni 1839-ben, de csak 1883-ban szentelték fel. Építése húsz milliójába került az államnak.

A kolostorok között talán legrészesebb s történetileg legérdekesebb a *Djevicsij vagy lányok kolostora*, a templomok és épületek hosszú tömege, mely 1524-ből származik s melyben nem egy csárné és nagyhercegnő végezte be apáca-ruhában az életét. Májig is, mint a világi élethez számított csárnék fogházát mutogatják.

De ki bírná elosorolni azt a vagy kétezer templomot, kolostort és kápolnát, melylyel Moszkva dicsékszik.

A világi középületek közül egyik legnevezetesebb: a *történelmi múzeum* monumentális palotája, a Kreml egyik kapuja mellett, sötét piros téglá falaival, ó-orosz stílusban építve, benne főkép gazdag régiség-gyűjteménnyel, köztük népvándorláskori magyar leletekkel.

A *Rumjancsoff-múzeum* palotájában minket leginkább érdekelt a *néprajzi gyűjtemény*, Oroszország összes, mintegy 120—150 különféle népe, nemzetisége véslelét feltűntető viaszalakokkal s külön a *külföldi szláv népek* csoportja, köztük tót, ruthén, szerb, horvát, bosnyák, montenegrói, bolgár stb. néptípusok.

Hatalmas paloták még az egyetem, opera, színház, külügyminisztérium régi levéltára (magyar vonatkozású oklevelekkel), a Romano-
vok régi palotája, a Petrovszki palota stb.

De az igazi "moszkvai" nem ezekben, hanem a külsőleg jelentéktelen házakban lakik, kereskedik s gyűjti a milliókat halomra. Óriási gazdagságról, virágozó és az egész nagy birodalmat átszövő kereskedelemről beszélnek ott csodálatokat. S e mellett a moszkvai megmarad az ő egyszerű régi "kupjecz" öltözete, ősi szokásai mellett, de a nők annál inkább utánozzák a párisi divatot s mutogatják ragyogó ékszereiket.

A július 22-iki (nálunk aug. 2.) Mária Magdaléna napi séta-koocszáson (korzón) a Petrovszki-parkban, még a kocsik kerékét s a gyémántokkal díszítik fel a gazdagságukkal nem bíró moszkvai milliósok, a kik egy-egy este ezereket elmulatnak a nyári mulatókért szírijei között, kik közt a nyári vendégszerelésre oda rándult magyar lányok (énekese) viszik most a vezér szerepét.

Moszkva a "szent város", az oroszok Rómája

(Madame Staël szerint a "tatár Róma") nem vet meg, sőt keresve keresi a világi örömeiket, élvezeteket. Pénze annyi van, hogy sem a kolostorok, sem az orfeumok nem képesek fölemészteni. A saját szírijába fulladás mondása alig illik jobban másra, mint épen erre a gazdag városra, a mely töméntelen gazdagságával nem tud mit csinálni. Gyárakat, iparvállalatokat alkotni, ahhoz nincs kedve és érzéke a kockázattal, számíttatni és dolgozni nem szerető moszkvai kereskedőnek; ezt a külföldre hagyja. Olesón venni s drágán eladni: ez az ő kereskedőlvök s ebből is százezreket s milliókat gyűjtenek a nép filléréiből.

Félig Ázsia, félig Európa; de legfőképpen orosz a régi szokásokhoz, hagyományokhoz szívósan ragaszkodó, a nemzeti eszmék és ideák ápolója, a nyugati civilizációnak nem barátja; az, a mi volt régen s a mi akar lenni a jövőben is: Oroszország szíve, központja, és az idegenek, Európának tartott hivatalos főváros Szentpétervár mellett is vezérszerepre törekvő világi és egyházi metropolisa.

Szédeczky Lajos.

A HERING-HALÁSZAT.

Éjszaknyugati Európa köznépeinek egyik legolcsóbb s épen azért nagyon elterjedt tápláléka a hering. Már a régi időkben is igen olcsó volt. 1280-ban Hannoverben feltűnő olcsóság uralkodott, egy tyúkért csak egy fillért s egy véka ár-
piért 22 fillért fizettek, ugyanakkor 8 heringért adtak egy fillért. Már ekkor nagy volt a heringhalászat. Hiteles adatok szerint a hollandok már a 11-ik században nagyon sok heringet fogtak s 1195-ben Dumvich angol kis városnak 24,000 heringet kellett a koronának beszoolgáltatni. A 16-ik században a heringet már Olaszországba is elküldték. Oly évek, midőn hering alig mutatkozott, aránylag igen ritkák, s ilyenkor áruk is gyorsan felszökken.

A közönséges hering az éjszakai tengerben él, ritkán látható Grönland és Izland mellett, de az ivás idején nagy tömegekben vándorol Anglia keleti partja mellett a calaisi csatornán át az amerikai partok felé. Vándorlása egészen szabályszerű, tartózkodási helyét csaknem pontosan meg lehet határozni előre, s így a halászok könnyen rájuk találhatnak. Pennant angol természetbúvár kivételként jegyzi fel, hogy a heringek egykor nem mutatkoztak Cardiganhire partjain s több évig más helyeken tűntek fel, de azután ismét megjelentek a régi helyen. Tömegük rendkívül nagy, néha oly óriási mennyiségben vándorolnak, hogy több kilométer hosszú s mintegy 100 méter mély terület tele van heringgel. Nem lehet azért csodálkozni, hogy az évi kereskedelmi forgalomba jutó heringek száma 10,000 millió óriási mennyiséget tesz. Volt egy eset, midőn egyedül Norvégianak egyik öblében 9,600,000 heringet fogtak.

Rendkívül gyors a heringnek szaporodása is. Egyetlen heringben egyszer 68,656 ikrárt számítottak össze. Természetes, hogy a heringeknek igen sok ellenségük van s az embereken kívül

tengeri madarak, delfinek, fókák, cetihalak s más állatok is nagyban pusztítják. Az emberek azonban legalább tervszerűleg járnak el s az ivarzás időszakában megkímélik őket. Rendszeren júniusban kezdődik meg a halászat. A halászok kisebb, 60 tonna tartalmu bárkákkal kelnek útra, melyeken egy nagy árboez van két széles vitorlával s egy kisebb árboez egy vitorlával. A háló 1000—1200 láb hosszú; Hollandiában jó gyapotból készítik, sötétbarna színű, hogy a halakat el ne riassza. Felső végén parafadarabok, apró hordók, léggömbök tartják fenn a tenger színe felett. A háló nyílásai meghatározott nagyságúak, hogy a fiatal halak kicsuszhasanak belőle. A hálót este vetik ki, egész éjjel lámpafénnyel csalogatják bele a halakat s reggel húzzák fel. A felhúzás egyáltalán nem könnyű dolog, mivel néha másfélszáz ezer hering is van a hálóban, nem ritkán három teljes órába kerül a felgöngyölgetés. A legelőször fogott halakat hordókba hányják, melyeket a készen álló heringvadászok azonnal elszállítanak; ezeket hívják vadász-heringeknek; szűz-heringek pedig azok, melyeket még az ivarzás kora előtt fognak. A fogás napján a heringek igen jóízűek s könnyen emészthetők.

A kifogott halakból először kivesszik a belet és kopolytút, aztán beszózzák azaz hordókba teszik rétegenként s minden réteg közé tengeri sót hintenek. Ez a kezelés már a 12-ik században ismeretes volt, de egy Bökel nevű, 1397-ben meghalt fiandriai halász tette általánossá, ki ezért oly híressé lett, hogy 1556-ban V. Károly császár és két nővére, a magyar és francia királynék is meglátogatták sírját. Gyakran megtörténik, hogy a gazdag fogás következtében a heringek egy részét két éjjel át sózatlanul hevertetik a szabad levegőn s ezeket aztán más minőségűnek is tartják. A beszózott halakat a szárazföldön külön és célra készített hordókba csomagolják, melyeken a fogás ideje is meg van jelölve.

A Szent Bertalan napja (aug. 24.) után fogott heringeket rendszeren már füstölt heringeknek is nevezik. Az eljárás az, hogy a halakat a beszózás után kivesszik a sós vízből, megmosásuk megiszáritják, csoportosítják, 12 drbjával farudakra szúrják s aztán vagy külön és célra készült aszalókban vagy a rendes tűzhely felett megfűstölik, 2—6 óra múlva levelek a füstrel s kosarakba vagy ládába rakják. A legolcsóbbak azok, melyeket szentűz felett fűstölnek. A hollandi füstölt hering hasát felvágják, ezeket megtűtik s tojással eszik meg.

A heringhalászat ma már százezreket foglalkoztat. Magában Skóciában 1881-ben 70,000 ember, 15,000 hajóval fogta a heringet, s az évi bevétel 22 millióra rigott. Hollandiában már 1667-ben 80,000 heringhalász volt. Angliában egyetlen részvénytársulat 200 hajót (köztük 6 gőzhajót) alkalmaz a halászatnál s évi bevételé 3 millió forint. Valóban a szegény nép eledelét között alig van a burgonyát kivéve egy is, melyet ily nagy mennyiségben fogyasztanak el, s mely bizonyos tekintetben a hús helyét pótolja. Ezért igen sok költő és író egész lelkesedéssel beszél a heringről s már a 17-ik században így írt felőle egyik: "A persák nyeresége a gyöngyhalászatból, az indiaiaké az ambrából, az egyiptomiaké és móroké az aranyorból, a Földközi-tenger lakóié a korallfogásból s a Balti-tengerparti lakóié az agátköböl, sőt minden más haszon, melyet emberi szorgalom teremt, elenyészik ama nyereséghez képest, melyet a heringhalászat ad." Ebben ha van is túlzás, de az bizonyos, hogy Hollandiának, a német hanzavárosoknak éssok más tengerparti városnak főképp a heringhalászat szerezte meg felvirágozását.

FRANCZIAORSZÁG ÚJABBKORI TÖRTÉNETÉBŐL.*

II.

A júliusi forradalom.

XVIII. Lajos nem volt többé; ifjabb fivére, ki *X. Károly* néven foglalta el a trónt, békés hajlamokkal látszott telve lenni s a közvélemény

* A "Vasárnapi Ujság" előbbi évfolyamaiban terjedesebb ismertetést közölt, sok rajzzal, a nagy francia forradalomról és I. Napoleon szerepléséről, eredeti források alapján; most Franciaország újabb történetéről adunk, szintén rajzokkal, öt közleményből álló cikksorozatokat, mely az említett közlemények kiegészítésül szolgál s azokat a főbb eseményeket ismerteti, a melyek I. Napoleon bukásától 1848-ig történtek.

kedvezően is fogadta, mikor kormányzatát azzal kezdte, hogy a cenzurát eltörölte, nem sejtve, hogy rövid időn ismét vissza fogja állítani. Hogy a forradalom által ütött sebeket végkép orvosolja, törvényjavaslatot terjesztett a kamarák elé az emigráltak és a forradalomban vagyonuktól megfosztottaknak kárpótlásáról. De ezzel is csak az ellenkezőt érte el; a legnehezebben hegedő sebeket tépte fel újra.

Úgy ezt a lépését, mint nyomban rá következő másik alkotását, a szentségtörés büntetéséről szóló törvényjavaslatát, keményen elítélték. E törvény odáig ment, hogy halállal kívánta sújtani a szentelt tárgyak megsértőit. "Mert mi egyéb ez, — magyarázta Bonald a tültség szígrót, — mint az ellene vétőknek természetes birajok elé küldése!"

Még nagyobb visszataszítást szült azonban az 1826 végén beterveztett sajtótörvény, melynek célja volt kétségesekké tenni mindazon biztosítékokat, melyek a cenzura eltörléséből a sajtószabadságra néve áldások lehettek volna. *Lammenais* hevesen kelt ki a törvény ellen, s azt a képmutatás és zsarnokság pártján emlékező nevezte; míg Périer Kázmér azt vélte, hogy semmivel sem volna különb, ha egy ily szövegezésű törvényt fogadnának el helyette: "A könyvnyomtatás Franciaországban eltörlötték Belgium előnyére." Még a francia akadémia is szükségének látta fölírni az irodalom ily rendszabályozása ellen. Am a feliratnak nem lett sikere; a helyett több akadémiai tag székétől fosztott meg.

Ki is tört végre a rég visszafojtott elégedettség egy csapatszemle alkalmával, melyet a király ápril 29-ikén a nemzetiség felett tartott. Ez alkalommal szidalmazó kiáltások hallatszottak többfelől, és pedig nemcsak a Villéleminisztérium ellen, hanem maguk a királyi család notágyai ellen is. A király, a ki nem hallotta a kifejezéseket, de később értesült azokról, az egész nemzetiséget szabadságotla.

Az erőszakos és zsarnoki rendszabályok mindenütt visszahatást hivat ki. A liberális mozgalmak egyszerre nem sejtett élénkséget nyertek, s a közös veszély az eltérő gondolkodásokat is közelebb hozta egymáshoz. Nyilvános szövetség létesült e jelszó alatt: "Segíts magadon s az ég is megsegít" a választásoknak ellenzéki szemlemben való irányzása céljából, mely egyesítette kebelében úgy a szabadelvűeket mint a kormánytal elégedetlen királypártiakat.

Ép ez időtájt halt meg *Manuel* képviselő, s temetése politikai tüntetésekre adott alkalmat. A nagy történetíró, az akkor még ifjú *Mignet*, ki Thierssel együtt a "Constitutionnel" és a "Globe" lapok szerkesztésében vett részt, egy röpiratban fejtegette irányzatos módon a temetési szertartás részleteit. Röpiratát lefoglalták, *Mignet* ellen pedig sajtóügyi vizsgálatot rendeztek el, de a bíróság fölmentette. "Páris úgy ünnepli a fölmertő ítéletet, — írta Salvandy, — mint a cenzura ellenesulyozását." Alkotmányos francziák! — folytatta a "Journal des Débats", — öltetek szárnyat, a harezba repülni! Restauráció francziái, jertek, adjatok nekünk oly királypárti kamarát, mely nem szennyezi be a nevet szolgásgával. Becsületes és tisztességes francziák, tisztítsátok meg hazátokat egy gonosz és becsetlen kormány botrányaitól!

Elvégre is a közvélemény ez erős és ellenállhatlan nyomása visszavonulásra kényszerítette a Villéle-kormányt, s annak helyét *Marignac* foglalta el. Csak a trónörökösne ellenente állhatatosan Villéle elbocsátását. "Elbocsátja feltehetően Villélet?" szölt a királyhoz. "Meglátja, ez az első lépés, melyen leszáll a trónról."

AZ ORLEANSI HERCEG A VÁROSHÁZA ELŐTT.

Villéle utóda mindenek előtt újra megnyitotta az előde által megszüntetett tanszékeket. *Guizot* és *Villemain* újra megkezdtek előadásait, lelkes ifjuság részvétele mellett, mely ép úgy tolongott lezkeikre, mint *Cousin* bölcsészeti előadásaira. Mindegyiküknek az volt alapelméje, hogy fölvegye a küzdelmet a szellem azon ernyesztő felszínessége ellen, mely ezt a kort jellemezte.

Senki sem tagadhatta, hogy a közszabadságot komoly veszélyek fenyegetik. Trónját inogni érezve, *X. Károly* göresösen ragaszkodott koronájához "elidegeníthetlen jogaihoz" s a nemzet jogos aggodalmaival szemben csak a dőlő dacban kerestek menedéket. Maguk a legönzetlenebb királypártiak, kik ösztönlet és utógondolat nélkül támogatták a királyság visszaállítását, érezték a helyzet elháríthatlan nehézségeit s félték, hogy a királyság megbukik. Ez aggodalomnak volt egyenes és tartózkodás nélküli kifejezése az a 221-es felirat, melyet *Roger Collard* és elvbarátjai sugáltak mint utolsó próbát a király és a nemzet közötti ellentéték békés elsimítására.

Ezt a feliratot 1830 márc. 18-án *Roger Collard* számos ellenzéki képviselő kíséretében vitte meg a Tuileriákba s meghatottan olvasta fel. Ellenben a király röviden és szárazon válaszolt: "Uraim, — úgymond, — jogom volt számítani e két kamara összhangzására, hogy mindazt a jót megvalósítsam, a melyet terveztem. Fáj a szívem, midőn a képviselőktől azt a nyilatkozatot hallom, hogy ez az összhang nincs meg. Kijelenttem elhatározásaimat az ilet megnyitó beszédemben; ez elhatározásaim változhatlanok, népem érdeke tiltja azoktól eltérnem." Másnap a "Moniteur" című hivatalos lap a kamara feloszlását hozta hírül. Nagy volt a túlzó királypártiak öröme. "Ez emberek — írta a fálhírválós "Universel" — nem tudták mi egy király; most már tudják, hogy egy hellett szétfújta őket, mint hitvány szalmaszálakat."

De a köztársaságiak sem maradtak adósk a felelettel. Egy ápril. 1-én tartott politikai banketten *Godefroy Cavaignac* vonakodott a király egységére üríteni poharat.

A választói gyűléseket június végére és július első hetére hívták egybe.

És a választások, melyek elé aggodalommal és reménytel tekintettek a pártok — az all kormány hveinek álláspontját igazolták: a

221 majdnem kivétel nélkül újra megválasztott; az ellenzék több mint 100 többséget nyert. Pedig a választások mindenütt csendben, nyugodtan folytak le és semmi erőszakosság nem zavarta a rendet. Július 10-én a szabadság barátainak egy tekintélyes gyűlése elhatározta, hogy államcsíny esetén az adokat megtagadják.

Az aggodalom nem volt alaptalan X. Károly a kamarai választások eredményeiben uralkodói jogai elleni merényletet látván, végzetes lépésre szánta el magát. Még mielőtt a kamara össze- gyűlt volna, elhatározta, hogy végrehajtja az államcsíny, szétépti Franciaország alkotmányát. Julius 25-ike Saint-Clouban együtt találta a királyt miniszterével. Rövid habozás után megszólalt X. Károly: «Minél tovább gondolkodom, annál inkább meggyőződom, hogy jogosan cselekszem, s nincs más mit tennem.» Kezébe ragadta a tollat s egy tollvonással aláírta az eléje tett rendeleteket. Példáját követték a miniszterek is. «Élre-halálra uraim, — szól a király, — számsítanak rám, mint a hogy én számfok önméremre!»

Az aláírt négy rendelet a sajtószabadság fel- függesztésére, a kamarák feloszlatására, új vá- lasztások kitérésére s a választói törvény módo- sítására vonatkozott. Franciaor- szág legsarkalatosabbalaptörvényei voltak azokban egy tollvonással keresztülhúzza.

Legelső tiltakozás a sajtóé volt, Thiers-sel élén. Ezt az újságok lefogalása követte a nyomdáknak. Alig negyven évvel a gondolat- szabadságnak ünnepélyes prokla- mációja után, a hatalom, ime, elég erősnek érezte magát újra rátenni kezét az alkotmányosság legbecse- sebb biztosítékára. X. Károly Ram- bouilletba ment vadászni, Páris parancsnokságát gyanakvó elővi- gyázzal Marmont tábornagra bízva. Épen jókor, mert az önkény visszaélései első hírére nyugtalan csoportosulások kezdtek mutat- kozni Páris utcáin. A képviselők Périer Kázmérnál gyűlése össze, til- takozásukat készülték kifejezni a kamara törvénytelen feloszlatása ellen. Másnap a csapatok ismét- len rohamot intéztek a népre, ne- hány lövés eldőrdült, s Páris utcáin torlaszok emelkedtek.

Azonban ez az éj is komolyabb összeütközések nélkül telt el. Reg- gel a kivonult katonaság ismét el- foglalta állását; de már a csapa- tokat lövések fogadták a házak ablakából. A műgyetem, a Notre- dame templom kitérte a három- színű lobogót. A nép magatartása mindinkább fenyegetővé vált, s Marmont tábornagy nyugtalan- kodva írta a királynak: «Felség, ez nem lázadás többé, ez forradalom. Sürgős, hogy felség az engesztelés útjára térjen. A korona becsülete ma még megmenthető. Holnap talán már késő lenne.» Páris valódi ostromállapotban volt; Nehány képviselőt felsőbb utasításra le is tartóztattak. A városháza a felkelők kezében volt, hatszáz barrikád szelte keresztül-kasúl az utcákat s a nép már a Tuileriákat és a Louvre-t is ostrom alá fogta.

Mig ezek Párisban történtek, az udvar élet- módjában, Saint-Clouban, semmi sem válto- zott. Ott a győzelmet egész bizonyosra vették. A lon ablakai tárva-nyitva voltak; néha az erkélyre léptek, hogy hallgassák a lövöldözéseket és a félrevert harangokat; azután megint nyugodtan visszavonultak, mint oly emberek, kik a nappali égető hőség után egy kis esteli friss levegőt szí- nak. A királyi szalonban a király whistet, a trónörökös sakkot játszott; minden társalgás a játék körül folyt, mialatt agyúlvételek reszkettét- ték meg az ablakok. Minden pillanatban ijesztő hírek érkeztek, de ezek nem hatoltak túl a ki- rályi termek küszöbén. «Tulozzák a veszélyt, — nyugtatta meg magát X. Károly, — én tudom, miben áll az igazság.» Talán épen e perczen tüzte ki Joubert a Tuileriák toronyórájára a há- romszínű lobogót.

Híában fáradoztak a tisztában látók, hogy a király közelébe jussanak s őt a növekvő veszély- ről felvilágosítsák. Majd az éket, majd a ki-

adott parancs vagy a király pihenése szolgált ürügyül visszataszításukra. Végre szemtől szembe állhattak a habozó és makacs király- lal. Nagy erőfeszítéssel ki tudták tőle csikarni miniszteri elbocsátását s a végzetes rendeletek visszavonását. De már akkor késő volt; a vér- szemet kapott forradalom nem fogadta el többé az engedményeket; két lovas embert, ki azt hi- resztelte, hogy a béke meg van kötve a király- lal, csaknem darabokra téptek.

Végre összeült a képviselői kamara s elhatá- rozta, hogy az orleansi herceget szólítja fel, hogy Párisba jöjjön, mint kormányzó, az alkot- mány fenntartását biztosító garanciák mellett. A herceg kész volt fogadni a küldöttséget Neuily- ben, hol ép ekkor tartózkodott. Mint mérsekelt, óvatos ember, a ki mindaddig távol tartotta ma- gát az aktív politikától, régől fogva előre látta már azokat az esélyeket, melyek őt a trónra emelhetik. Az emigráció éveinek keserű tapasztalatai s legújában Napoleon száz napi uralma, megismertették vele, hogy mire vezetnek esá- lódja idősb ágának megrögzött hibái s okult is azokon. Még 1830 március 31-én egy alkalom- mal sógorának, a Párisban tartózkodó nápolyi királynak tiszteletére a Palais Royalban bált

GR. ZICHY JENŐ ÉS ZICHY MIHÁLY LAKHTÁRAN, ZICHY MIHÁLY NYARALÓJÁBAN (1895. júl. 25.)
Fénykép után.

rendezvén, melyen az egész királyi család jelen volt, Salvandy e szavakat ságta az orleansi her- czeg felébe: «Fenség, az igazi nápolyi ünnep, mert vulkánon táncszolunk.» — «Még lehet, — viszonzá a herceg, — de nem az én hibám. Nem vádolhatom magamat azzal, hogy ne ipar- kodtam volna a királynak felnyitni szemeit. Mit értem vele? nem hallgatott rám. Isten a meg- mondhatója, hol leszünk hat hónap múlva. De én tudom, hol leszek. Én és családom minden- esetre a palotában fogunk maradni. Történjék bármi, nem mozdulok el innen. Sorsomat és gyermekeim sorsát nem választom el hazám sor- sától!»

A mire számított, habár csak homályosan, megtörtént. A párisi muniticipium X. Károlyt trónvesztésnek nyilvánította, s a kamarának egy tizenkét tagú küldöttsége a hercegnek felajánlta a helytartóságot. A herceg Orsullyból fáradtan érkezett Párisba s pár órai gondolkodási időt kért. Azután elfogadta a helytartóságot s prokla- mációját intézte a franciaizem nemzethez, mely- ben az alkotmány változatlan fenntartását biz- tosította.

Marmont tábornagy is odahagyta most elége- detlen, kiéhezett és sorainban erősen megrikkult csapatával Páris, s Saint-Clouban vonult X. Ká- roly mellé, kinek azt a tanácsot adta, hogy ud- varát Bloisba vagy Toursba tegye át. De az agg király csak nehezen s Berry hercegnő kérései-

nek engedve volt rávehető, hogy biztonság ked- véért Varsaillesba s innen Rambouilletba utaz- zék. Oka volt sejtieni, hogy ez az első lépés a száműzetés felé. Leverten, csüggedten érkezett meg a trónörökösné, Mária Antoinette leánya, Vichybe. Ő mindig ellene volt az államcsíny- nek; most a király nyakába borult. «Hogyan bocsáthatod ezt meg?» kiáltott fel a király. De a megpróbáltatásokban lelkiileg hősé edzett nő nemes lemondással felelt: «Atyám, nem hagyom el soha!»

Szóba került a lemondás, Marmont tanácsá- ból. Ez az egyetlen mód volt még, megmenteni az ingadozó trónt. A trónörökös nem mondott ellent s a lemondási okiratot mindjárt megszer- kesztették mindkettőjük nevében a király unoká- ja, a bordeauxi herceg javára, kit mint V. Henriket akartak proklamálni. Már a szökevény udvar Rambouilletban a kis bordeauxi herceget «felség»-nek kezdte czimezgetni.

De mint a miniszterválsággal s az önkény rendeletei visszavonásával, úgy most a lemon- dással is elkésett X. Károly. E lépés, mely an- nak idején a leghelyesebb megoldás lett volna, most már idejét múlta, csak egy új monarchia vagy a köztársaság között lehetett választani, s a nép és az ifjúság körében ez utóbbi eszméje félelmes hódítósa- kat tett már. Ötven- hatvanezer em- ber vonult tüntetőleg Rambouil- letba a király elé. X. Károly még ellen akart állani: «Lemondtam, — ugymond, — de unokám javára, s az ő jogait utolsó csepp vérig ké- szek vagyunk védelmezni.» Ámde Marmont tanácsára belátta, hogy jobb elkerülni a vérontást. Hisz alig maradt 1300 embere. Elszánta magát az Angliába való utazásra.

Aug. 16-án az egész királyi család Cherbourgban hajóra ült. A trón- örökösne gyászban, kézenfogva gyermekeit, könyező szemmel még egy utolsó tekintetet vetett hazá- jára, mely immár másodizben küldte számkivetésbe.

Három nappal később a kamara egyenes kívánságára az orleansi herceg — most már Lajos Fülöp király — ünnepélyesen felvette fejére a koronát s letette a hűség esküjét.

EGYVELEG.

* Pásztorokodó ló. Szavójában, a Chambéry-völgyben, egy utazó egy pásztort talált, a ki nyáját kutya he- lyett lóval őriztette. A betanított ló megértette gazdája intését, az elszé- ledt juhokat összehajította s azután ismét visszatért urához, hogy új pa- rancsokat kapjon.

* A legújabb kábel, melyet az Atlanti-óceánon vezettek keresztül, csak oly szerkeszté, mint a minőt először 1855-ben alkalmaztak, de nagyobb és erősebb, mint a többiek. Egy kilométernyi hosszá részé 260 kiló súlyú. Eddig 120 milliónál több került.

* A napsugarak hatása. Érdekes észleleteket tettek nem rég hat ószvéren, melyek négy teljes éven át voltak egy szénbányában, hol a bányászok lámpáin kívül más világosságot nem láttak s most egyszerre ismét a napfényre kerültek. Mindegyik be- hűnt a szemét az erős világosság miatt s így ma- radtak, míg a másfél kilométer távolságban fekvő legelőn szabadon nem bocsátották őket. Reszkettek, mintha félnének valami ismeretlen dologtól. Végre kinyitották a szemüket és csodálkozva néztek körül, de aztán ismét behunyták szemeiket és csak napleme- nten tájban nyitották ki állandóbban. De ekkor meg elkezdtek ordítani s folyvást ordítottak egy negyed- óráig, majd ugrándoztak, henteregettek, mintha meg- boldondult volna. A napfényt és a szabad levegőt többre becsülték, mint az évszt, mert az eléjük tett takarmányhoz hozzá sem nyúltak.

* Lakodalmi ünnepek korlátozása. Kelet-India némely részeiben oly nagy ünnepeiségek közt tar- tották meg a lakodalmakat, hogy több család tönkre ment miattuk. A nabha rajah ezért most rendelet- ten kiadta, hogy a lakodalmakra tizenegy vendég- nél többet hívni nem szabad.

* A betűk száma a különböző íráskövekben 12—202 közt váltakozik. Legkevesebb, azaz csak tizenkét betűjök van a Sandwich-szigetek lakóinak, legtöbb a tatároknak.

JÓZSEF FŐHERCZEG GYULÁN.

A múlt héten ritka vendége volt Békésmegye székvaróságának: a legnépszerűbb főherczeg, a honvédség főparancsnoka. Mint mindenütt, a hova József főherczeg érkezik, itt is magyar vendégszeretet fogadta. De milyen ám lett volna e fogadtatás, ha a főherczeg az ünnepeltetés elől ki nem tér és előre ki nem jelenti, hogy látogatása főleg a katonaságnak szól, a honvéd- ségnek, melynek kiképzéséről ohajtott meggyő- ződni.

Reggel érkezett a főherczeg, pompás, ragyogó nyári reggelen. A dobosi nagy gyakorlóterén teljes felszerelésben várta a honvédszázárság és gyalogság. Amazt Kovács Ákos őrnagy vezé- nyelte, igazán remek gyakorlatokat mutatva be. Különösen a roham-futásokban és kardforgatás- ban mutattak nagy képzettséget. A gyalogság Lázár Sándor alezredes vezénylete alatt tüntette ki magát.

József főherczeg Gyulán időzése alatt gróf Almássy Dénesnek volt vendége. A gyulai kastély szép fekvése és főként a grófi park ki- valóan megtetszettek a főherczegnek, a ki a város fejlődése iránt is fölöt- tébb érdeklődött. A házigazda neje, Károlyi Ella grófnő, elragadó ked- vességgel teljesítette a háziasszonyi teendőket. Ő az a kiváló honleány, a ki tavaly egy előkelő párisi folyó- iratban, a «Revue de Paris»-ban irt az oláh kérdéstről, fölvilágosít- ván a román mozgalommal rokon- szenvező párisiakat, hogy itt a román testvérek egyenlő jogokat élveznek velünk és igazgatásaink semmi számbavehető oka nincs.

József főherczeg gyulai látoga- tása azért is emlékezetes lesz, mert ekkor ígérte meg a főherczeg, hogy ha a város a kaszárnya udvarát megnagyobbítja, a mostani katonai létszám megszorítását ki fogja esz- közölni.

Hogy József főherczeg ereje teljé- ben van, ezt leginkább kitaró kato- nai szemléjével igazolta. 27 R ° melegben s égető napon négy órán keresztül fáradhatatlanul nézte a gyakorlatokat, folytonosan járt-kelt, de azért a gyakorlatok végeztével mégis így szólt: «Kész lennék elől- ről kezdeni.»

A nevezetes vendég ott időzését föl- használta Fái J. gyulai fényképész, hogy a fő- herczegről és környezetéről több fölvételt készít- sen. E sikerült fényképek közül lapunk is bemutat egyet, mely József főherczeget Bíró Kálmán honvéd huszárezredestől, a debreczeni 2. hon- véd huszár-ezred parancsnokától kisérve ábrá- zolja. V. L.

A CSERKESZEKRŐL ÉS AVAROKRŐL.

I.

A Kaukázus népei közül leginkább érdekel- hetnek bennünket a magyarokra vonatkozó s mai nap is élő hagyományaik miatt a cserkeszek és avarok.

Mind a két elnevezés voltaképen gyűjtő név, mely alá több kisebb-nagyobb rokon törzs tar- tozik, de a nélkül, hogy a közös származás tudata, vagy a faji azonosság érzete foglalná össze őket nemzeti egységgé. Kölcsönös érintke- zéseiket s egymás iránti hajlandóságukat inkább csak lakóhelyeik szomszédsága okozza.

Sok érdekes adatot jegyzett föl, valamint a Kaukázusról általában, úgy ezen népekről is Erckert ezredes, ki húzamosan szolgált és sokat

útazott a Kaukázusban, s épen oly komoly, mint éles látású megfigyelőnek bizonyítja magát erről irt derék munkájában. Ennek alapján közöljük a cserkeszek és avarok jelen rövid ismertetését, mintegy kiegészítésül azon közleményeinknek, melyeket gr. Zichy és társai utazása alkalmá- ból adtunk.

A cserkeszfajú néptörzsek a Kaukázus fölán- czolatának északi oldalain és völgyeiben van- nak elterjedve a Kubán balpartjától és a Fekete- tenger szeleltől kezdve majdnem Dagesztánig. De sürűbb tömegekben csak kevés helyütt talál- hatók, mert az oroszokkal folytatott százados háborúk miatt, különösen pedig 1864-ben tör- tént teljes legyőztetésük után seregestül vándor- loztak ki ázsiai és európai Törökország külön- böző vidékeire. Ma az orosz felsőség alatt élők számát csak mintegy 120—130 ezer főre teszik, kik közt legnevezetesebbek és legtöbben is van- nak a Közép-Kaukázus északi oldalán egész külön területen élő kabardok.

Hogy a cserkeszeket kitartó vitézségük s bámulatos hősiességük mellett is legyőzték az

zónsleges rabló népségnek kiáltották ki. Komoly és illetékes népriszgatók mind a két jellemzést túlságoskodónak nyilvánították. A valóság az, hogy gyönyörű népfaj és minden képesség s hajlandóság megvan benne a művelődésre. A nők kiválóan szépek; a férfiak deli termetű, józan, emberséges, mindenben megbízható em- berek s általában az egész népfaj teljesen érdemes az iránta oly sokfelől nyilvánított jó- indulatra és becsülésre. Erdőtől környezett termékeny földjeiket már régi idők óta rend- szeresen és jól művelik; általában jómódúak s nemesak buzgó vallásos mohamedánok, hanem az iskolákra is nagy gondot fordítanak. Igaz, hogy ez iskolákban még mindig a Korán taní- tása a fődolog. Gyermekeiket otthon is jól ne- velik. Különösen rászoktatják őket a szülék és öregebbek iránti tiszteletre.

A cserkeszfajú törzsek külön-külön jellemét illetőleg az a közvélemény az oroszoknál, hogy az *abadschék* voltak mindig a legharciasab- bak és legarisztokratábbak, a *kabardok* a legelő- kelőbbek, legműveltebbek és legbecsületesebbek mintegy francziák a cserkeszek közt, kik még ma is irányadók a divathan, öltözködésben és társadalmi maga- viseletben. A faji büszkeség mellett azonban hiányzik bennök az igaz- ságszeretet. A férfiak nemzeti vise- lete mind szélesebb körökben terjed a Kaukázus népeinél; már majdnem Tiflisz vidékeig a legtöbb helyütt az látható. Feltűnő jelenség a kabardoknál, — írja Erckert, — hogy nagy és állandó vonzalommal viselnek a magyarok iránt, kikkel magukat rokonoknak tartják, még pedig a 900. év táján történt kievi ütközést óta, hol a magyarokkal együtt kürdöttek volna. A kabard nők nemzeti viselete hasonlít a magyar huszár- öltözethez. Fejékeségük egy 15 centi- méter magas, karimátlan, esütes kerek kalpag, melyen négy ezüst és három arany paszománt-sáv fut körül. E díszes kalpagról két arany színű függ alá, melyeket hosszan lelógó vastag hajfonatuk töve alatt kötnek meg. Dereukat finom ezüst paszománttal szegett szattyán bőrv szorítja, melyen arany himzés és ezüst csat díszlik. A kalpagról finom fehér s virágos fátol fut le, mely ez egész alakot beborítja. Testükön vé-kony fehér férfi-inget viselnek igen bő újjakkal, melyen kívül ezüst, selyem, vagy vörös fonalú himzés fut végig. Az ingen fölül mélyen kivágott s a mellén összekapcsolt hosszú selyem újjaskát (besmét) viselnek, mely ránczos, vagy csipkés aljban végződik. A bő szoknya leg- többnyire selyem szövött. A besmét fölre megint magas gallérú, de újat- lan s rövid aljú mellénykét öltenek, melynek eleje szakasztott olyan díszesű, mint egy huszárdolmány.

JÓZSEF FŐHERCZEG BÍRÓ KÁLMÁN HONVÉD HUSZÁR-EZREDESSSEL GYULÁN.
Fénykép után.

Három sor gömbalakú ezüst gomb van rajta, melyek közt keresztben vitézkötések kanyarog- nak, de szalagból és nem zsinórból, mint a hu- szároknál. A mellény kurta aljának a szögleteit szintén huszáros ezüst- vagy aranyzsinórat ékesíti. A leányok két ágba fonják a hajukat, s a fonatok végétől sarkig erő szalagok lógnak le. A hajfonatokat főt gyakran töltelékkel is vas- tagítják. Szattyán csizmájuk egy darab bőrből van, voltakéint talp nélkül, tehát inkább bőrha- risnya, mint csizma, melyen felül még vastag talpú s magas sarkú, hegyes papucsot is visel- nek, aranyalú, ezüsttel kivrava. Lábaikat övük- től a csizmáig erő bő selyem s többnyire sárga színű bugyogó takarja.

A cserkesz faluk rendszeren igen barátságos, majdnem európaialk rendezett esinos hely- ségek; de a házak építése egészen keleties: tetejük lapos, szobáik aprók s igen gyér bútor- zatúak; mindössze egy-egy kis asztal, ágy, apró szekrények és tükrök láthatók bennök.

Rendkívül szigorúan megtartják és egysze- rűen, de nagy méltósággal gyakorolják a vendé- szeretet szabályát, mely keleten mindenfelé ta- pasztalható. A nők egészen külön laknak, idegen férfiaktól nem láthatók, de aránylag jó bánásban és ellátásban részesülnek. A több-

nejőség ritkaság itt is, mint a Kaukázus más mohamedánjainál. Az étkezésre is a háznál maradó vendég elé egy festetlen és terítetlen fa asztalkát tesznek, melyre az ételeket aranyhímzésű fátyalal letakarva hordják be. Az ételek száma rendszeren nagy; a legtöbb rizsből és sokféleken készített trüfibusból áll.

A már régi idők óta használt cserkesz elnevezést maga a nép soha nem alkalmazza magára. Úgy tekintik azt, mint valami ráfogott idegen nevet. Ő maga *adigé*-nek mondja magát, még pedig olyan büszkén, mintha e szónak valami igen jeles jelentése volna. Pedig sem a cserkesz, sem az *adigé* szó értelme nincs még eddig kielégítőleg megmagyarázva. Szintén meghatározatlan értelmű az egyes törzsek nevei is, mint *kabard*, *abadshé*, *natakhsais*, *bseduch*, *beszliné*, *sapszug*, *termigoi*, *medové*, stb., melyekre inkább csak találgatólag fogják rájuk, hogy pl. *natakhsais* (v. *net'-khodsz*) = kereskedő, *bseduch* = méhtenyésztő, *beszliné* = erdőben élő, *sapszug* (v. *sabzig*) = lótenyésztő, *medové* = mézkesztő, stb. Van még egy kisebb törzs, melynek *abdt* nevét onnan magyarázzák, hogy a cserkeszek valaha (körülbelül a X—XII. századig) keresztények levén, akkor terjedt el közöttük az *abbas* szó, mely főntebb alakjában családnevül is sűrűn előfordul.

A cserkeszek nyelve törzsenként kevéssé különbözik; legműveltebb és legválasztékosabban a kabardoknál hallható. Más nyelvekkel azonban eddig még nem tudták kielégítőleg egyeztetni a nyelvszók.

Az adigék (nevezük most már őket saját nevükön) testalkatukat tekintve szép és nemes szabásu fejük. A fejük inkább hosszú, mint rövid. Termetük közép magasságú s deli; inkább férfias keménységű, mint vaskos. Bőrszínük barnás, szemek feketék, vagy kékek is, valamint a fekete haj mellett elég gyakran előfordul a gesztenyeszínű is. Szemek, orruk, szájuk és füleik szabályos alakúak. Orruk gyöngye hajlású sasorr. Életük igen józan. Megjelenésük, modoruk nagyon komoly, sőt nem ritkán ünnepes.

Szilárdság, bátorság és férfias akaratérő olvasható le minden arczról. Házi életük igen tiszta. Faj annak, a ki valakinek a családi boldogságát érinteni, vagy épen feldülni merészenél!

Az orosz uralmat elég könnyen tűrik, mert súlyát kevéssé érzeti velök; de a régi független szabadságot, vitéz harcias életet még a mai nemzedék sem tudja felejteni.

KÉPEK EGY ÚJ VÁLLALATBÓL.

«Röptében a nagy világ körül» cím alatt s *Timár* Szaniszló szerkesztésében egy új képes vállalat indult meg, mely nagy negyedréte alakú füzetekben jelenik meg s «a világ kiváló városainak, tájainak és műalkotásainak fénykép-gyűjteménye magyarázó szöveggel». A füzetek minden lapját szép kivitelű fényképmások foglalják el, helyet hagyván alól a rövid s tömör magyarázatoknak, melyek a képrekre vonatkozó lényegesebb tudnivalót magukban foglalják. Az érdekes vállalat a «The Werner Company» kiadásában Chicago, Berlin, London és Páris könyvpiacain jelenik meg; Budapesten az «Egyetértés» kiadó-hivatala útján rendelhető meg. Eddig 9 füzet van közzételve: a füzetek összes száma körülbelül 16 lesz. Egy-egy füzet ára 30 kr.; az egész mű, mely összesen 256 kép lesz, 4 frt 80 krajczáron kapható. Ebből a vállalatból van véve lapunk jelen számának két képe: A Madeleine-boulevard és A vatikáni könyvtár.

A *Madeleine-boulevard Párisban*. A Madeleine-templomtól, mely a legrészletesebb görög stílusban épült, három angol mérföldnyi hosszúságban, egész a Bastille-térig húzódik Párisnak egyik legszebb utcája, a Boulevard de la Madeleine. Ekörül tizenegy útszög körül épült, a melyek egyes láncszemek módjára sorakoznak egymás mellé. A világ egyik leghíresebb utcája ez. Különös szép látványokat nyújt s fő fő találok helye az előkelő semmítveőknek s mind azoknak, a kik szórakozás után futkosnak. Belátatlan, szakadatlan sorban hajtattak itt délutánonként föl s alá a legszebb fogatok. A két oldalon lévő széles járdán nemesek a sétálókézre nyúzóknak, hanem szás meg szás férfi és nő ül az előkelő vendéglők előtt kis asztalkák mellett, a hol kávé, vagy ozukros vizet szüresőnek, vagy fagyaltot esznek, leginkább azért, hogy joguk legyen jó helyekről nézegetni a vidám járás-kelest, az eleven

mozgalmat, mely itt mutatkozik, mint egy óriási szinpadon. A délutáni kép, a mely itt élénk táru, csak csekélység az estélyes képet, a mely sokkal tarkább és elevenebb. Késő éjjelig osztják vakító fényeket a megvilágított fényszóró tükrök e vidám sokadalomra.

A *vatikáni könyvtár*. Sokat köszönhet a világ a tudományt és művészetet kedvelő pápáknak, a kiknek uralkodása alatt a Vatikán nemesek a katolikus egyház fejének a palotájá volt, hanem egyszerűsággal otthona az ó-kor és a renaissance sok kincseinek is. A vatikáni könyvtár, a mely egyike a világ legszebbnek, óriási hatást tesz a nézőre. Márványoszlopokkal kirakott padlózata 80 méter hosszú és 17 méter széles. A falakat pompás freskók díszítik és mindenféle gazdag, fejedelmi adományok hirdetik a tisztelést, a melylyel az adományozók a különböző pápák iránt viseltettek. Porphyrvázák, malachit-urnák, arany-keresztek, nehéz ezüst gyertyatartók díszítik a szép termeket. De ez mind csak külső dís; az igazi kincsek ott rejlenek magában a könyvtárban. Körülbelül 24,000 kézirat van itt, kizárólagosan értékben, — közöttük a szentírás legrégebbi másolatai, — és 50,000 nyomtatott könyv.

SZTAMBULOV ISTVÁN ÖZVEGYE.

A szerencsétlen véget ért Sztambulovnak halála és temetése alkalmából sűrűn emlegették a lapok az egykori hatalmas miniszternek hozzá méltó feleségét is. Most mi is bemutatjuk e kiváló nő arczképét s elmondjuk róla ismertté váló következő adatokat.

SZTAMBULOV ÖZVEGYE.

Sztambulovné Polixéna elegáns, bájos asszony, finom metszésű arcvonásokkal, fekete szemmel és sötét hajjal; most körülbelül huszonöt esztendősen. Bukarestben született, jómódú szülőktől. Apja nagykereskedő volt. Első nevelését a bukaresti Sacré-Coeur-zárdában kapta, azután Drezdába ment, a hol hat esztendő telt egy nőnevelő intézetben. Sztambulovné a bolgár nyelven kívül folyékonyan beszél németül, francziánul és oláhul. Drezdából Bulgáriába, Szisztovó dunamenti városba ment, a hova az apja időközben átköltözött. Mikor Ferdinánd herceg nyolcz esztendővel ezelőtt Bulgáriába érkezett, Sztambulov, a ki akkor régens volt, Szisztovóig utazott elébe. Ott ismerkedett meg későbbi feleségével. Pár hónappal később ismét Szisztovóba ment s akkor nőül vette új ismerőst. Sztambulovné három gyermeke van: egy négyesztendő leánya, egy hatesztendő s egy alig pár hónapos fia. A legfiatalabb gyermekét még nem is keresztelték meg. Sztambulovnak az volt a szándéka, hogy Arzén névre kereszteltesse, a milyen nevű tudvalevőleg Hartenau Sándornak a fia is. Az özvegy ennélfogva csakugyan Arzénnek keresztelteti a fiút. Sztambulovné azt tervezi, hogy hosszabb időre Romániába megy, az édesanyja birtokára, de később minden esetre visszatér Bulgáriába, hogy Sztambulovnak sokszor ismételt óhaját teljesítse. Sztambulov ugyanis azt kötötte nejeinek lelke, hogy a meghal, vagy megölik, nevelje gyermekeit az ő eszméiben, igaz bulgároknak, derék hazafiaknak. Vagyont nem hagyott hátra Sztambulov; de az özvegynek elég maradt a hozományából arra, hogy gyermekeit atyjukhoz méltóan nevelhesse.

A VILÁGTÉRBELI TÁVOLSÁGOK.

Régi tapasztalat, hogy bármely néven nevezett hosszasági mértékeink teljesen elégtelenek a világtérbeli távolságok megmérésére. Közélebb egy amerikai tudós, Ball Róbert, azt ajánlja egy csillagászati folyóiratban közölt cikkében, hogy a csillagoknak a földtől való távolsága megmérése, illetőleg a roppant távolságok mérésére legegyszerűbb lenne azt az időt venni mértékül, a mennyi egy távirtnak a csillagokba való eljuttatására kellene. Erre nézve azt veszi föl alapul, hogy a villam a föld egyenlítőjén (5400 mérföld) hatszzer képes körül futni egy másodperc alatt. Most föltéve, hogy a földről a csillagokig telegraf-vonalak volna a föllátva: kérdés, mennyi idő alatt érne el egy távirat a holdba, a napba s a távolabb eső csillagokba? A hold oly közel van hozzánk, hogy oda egy másodperc alatt elérne a villam-folyam; de már a napba csak 8 egész perc alatt jutna el; azon túl pedig már oly hosszú idők alatt tehetné meg az útját, hogy kimondani is sok. Így a napon túli legközelebbi álló csillagba, a Centaurus csillagkép Alphájába nem perczekig, órákig, napokig, vagy hónapokig, hanem teljes négy esztendőre kellene futnia. De azon túl még ezer meg ezer olyan távoli csillag van, a melyekbe például Amerika fölfedezésének (1492) híre, ha a fölfedezés pillanatában adták volna is föl a róla szóló táviratot, még maig sem érkezett volna meg. Ha pedig azoknak a csillagoknak a távolságát tekintjük, a melyeket a csillagászok csak a fotografiai fényképek nyomán ismernek, pontos számítással megállapítható, hogy azok a Krisztus születéséről abban a nyomban, vagyis ezelőtt 1895 esztendővel földtől távirati értesítést még ma sem kaphatták volna meg. Ime, ily határtalan távolságok vannak a világtérben!

EGY NÉVTELEN MUNKATÁRSUNKRÓL.

Az olvasó, mikor valamely magasabb színvonalon álló képes vállalatban lapozgat, gyönyörködve a tiszta, szép nyomású képekben: a legtöbbszór nem is sejtí, mily fáradság és türelem, mindennek fölött pedig mennyi ügyesség és gyakorlatosság kell ahhoz, hogy a hatás oly igazi legyen.

Hírneves művészek rajzai, a fametszés, vagy az utóbbi évtizedekben igen elterjedt-czinkografia útján reprodukálva, a legjobb szándék mellett sem sikerülnek úgy, hogy a könyvnyomdai sajtón minden előkészítés nélkül sokszorosíthatók legyenek. Sőt ha semmit nem veszítettek is a reprodukálás alkalmával, még akkor is kell kisebb-nagyobb előkészítés. Például ha valamely tájképen az első lenyomatokon a levegő nem eléggé mozgékony és átlátszó, a hegyek, az erdősek nem bírnak a kellő árnyalattal; vagy pedig valamely arczképen az ábrázolt egyén vonásai, avagy szemei nem élethűek, a ruházat kelméje (például bársony) nem kellő fényű és puhaságú; ilyenkor a gépmester vagy nyomógyakorlottsága és műérzke arra hivatva, hogy segítsen rajta s a hiányokat pótolja. Sokszor az eredeti rajz nyomán, sokszor csupán jó ízlésére támaszkodva végzi ily esetben az úgynevezett előkészítést.

A gyorsajtó szerkezetében van egy hengerforma készülék s abban van elhelyezve az előkészítés; tudniillik abba ragaszt vékonyabb vagy vastagabb papírrétegeket olyanformán, hogy a hol a kép illető részei nem elég sötétlen jönnék ki, ott vastagabbakat, a hol pedig világosabb részek szükségesek, vékonyabbakat, avagy ez utóbbi esetben semmit sem alkalmaz. Az egészet természetesen úgy helyezi el a hengerre, hogy az illető részek a nyomásnál mindig a kép megfelelő helyére kerüljenek. A mint a sajtóban a festék-henger végig ment a képen és azt festékkel ellátta, ráesik a papír s erre az előkészítéssel ellátott henger ráereszkedvén, a tulajdonképeni nyomást teljesítő tégely vagy érczhenger teljes súlyiával ránehézednek az egészre, s megvan a lenyomat, jól vagy rosszul, a hogy a nyomást kezelő jól vagy rosszul végezte dolgát. Néha egy vékony papírdarabka a megfelelő helyre alkalmazva, vagy onnan eltávolítva, az árnyalathoz észrevehető különbséget okoz. Az előkészítés fontossága mellett még az is lényeges dolog ám, hogy a festékezés kellően eltaláltassék; a lenyomat ne legyen nagyon

fekete, a festéktől mintegy átitatva, vagy pedig a ridegségig szürke. Szóval a jó nyomó vagy gépmester fontos munkatársa az illető képes vállalatnak.

Ilyen fontos, bár névtelen munkatársa volt a «Vasárnapi Ujság»-nak 22 éven át *Protschko Mihály*, fő gépmester is.

Mikor a Franklin-társulat megalakult, a vezetőség fötörkévése az volt, hogy korszerű berendezés mellett, a nyomdai osztályban alkalmazott jeles munka-erőkkel, minél jelesebb nyomtatványokat állítsanak elő. E törekvés sikerült is, mert a társulat a folytonos gyarapodás mellett nyomtatványainak ritka szépségű kiállításával a külföldön is hírnevet szerzett magának. A vezetőség műérzke és erélye mellett, a nemzeti első sorban köszönhető a siker, tagadhatatlan érdeme van ebben a vezető főnöknek is, kik az intézet törekvéseinek buzgó megvalósítói.

Protschko Mihály, kit mindjárt a társulat megalakulása után biztak meg a nyomdai osztályban fontos vezetői állásával, már akkor kiváló szakember hírében állott. Budapesti születésű volt és kiképzetését is itt nyerte; de fiatalága mellett is oly alapos készséggel bírt, hogy az akkoriban nagyrészt külföldről ide került s itt megvénült nyomdai gépmestereket is háttérbe szorította.

Működése a Franklin-társulat nyomdájában számos diszkidás, értékpapír, stb. és sok egyéb művészeti magaslalon álló munka készítésével van összeforva. A vezetőség azon törekvése, hogy az intézetben készülő legegyszerűbb nyomtatványt is mintaszerű pontosság és tisztaság jellemezze, nagy részben az ő műtlése, erélye és rendszeretete folytán vált lehetővé. Maga is jeles munkás lévén, a keze alatt tanult fiatalabb gépmestereket is kitünően iskolázta, s nagy részük jelenleg előkelőbb fővárosi nyomdáknak (m. kir. államnyomda, Athenaeum, stb.) kiválóbb állást foglal el.

Ennyi munkásság, ennyi siker közepette történt, hogy e hó 5-én e derék munkatársunkat, alig 53 éves korában, családja és mindnyájunk bánatára, egy havi betegség után elragadta a halál. A. M.

CSERKESZ FÖLDÖN.

Elboruz aljában elborong a magyar,
Rokon nép lakik itt: karacsáj és kabar,
Alább az abadza, a sikon a sabzig,
Hol a magyar «ős víz», Kubán árja habzik.¹

Mind vitéz cserkesz faj, szabadságszerető,
Véres csaták után földjük egy temető,
Sok «aul»² puszta áll, négy elköltözött,³
Inkább hazátlan él, de szabad nép között.

Sz. L.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A nagy magyar Alföld földrajzi emléképekben. Irta *Hanusz István*. Az ismert nevű szerző ezen munkájában az Alföld rajzolatát tűzte ki céljául s minden szépségeiben, sajátosságaiban be akarja azt mutatni az olvasónak. Nem csinál azonban rendszeres munkát, annál kevésbé halmoz össze száraz földrajzi vagy statisztikai adatokat, hanem kikap egy-egy jellemzetes részletet, azt ki dolgozza s aztán az egészet összhangzatosan csoportosítva tárja elének úgy, hogy a kötetet átvéve, csakugyan eléggé világos és kedves képzet nyerünk az Alföldről. A szerző nagyon szereti a természetet, s ez az alapponás keresztül vonul egész művére; leírása vonzó, üde, néhol költőileg lendületes, «a mi azonban nem gátolja, hogy munkájában igen sok érdekes és nagy olvasottságról tanúskodó tudományos adatot is fel ne soroljon, a melyek részben újak és eredetiek. A csinos kötet, mely nagyon érdemes az ajánlásra, Keeskenetén, Metzger Béla kiadásában jelent meg; ára 1 frt 80 krajczár, diszkötésben 2 frt 40 krajczár.

¹ A Kubánt a cserkeszek «ős víz»-nek (pesziz) nevezik. — ² «Aul» a faluk neve. — ³ Törökországba, állítólag mintegy 400,000, a hol sokkal jobb dolguk van s szabadok.

A magyar nemzet történetéből, az Athenaeum kiadásában és *Szidály* Sándor szerkesztésében megjelenő tíz kötetes nagy munkából (milleniumi kiadás) egyszerre három füzet (33—35) hagyta el a sajtót, számos illusztrációval. Ez már a harmadik kötetet adja kétségek s abban az Anjouk korát, melyet Poór Antal irt meg egészen új adatokkal az olaszországi levéltárak feldolgozásával. Az illusztrációkat Dörre Tivadar, Cserna Károly, Székely Árpád rajzolták, s ezeken kívül sok van egykorú rajzok, metszetek után, valamint czimerek, pecsétek.

Minden füzethez külön mellékletet járulnak, és pedig a 33-ik füzethez az egyik «Contarini András visszatérése Velenczébe» Paolo Veronese festménye után; a másik II. Albert osztrák herceg arczképe az ambrasi gyűjteményből. A 34. füzet: «Ozori Pipó» arczképe Andrea Del Castagno firenzei festménye után és «Anjou Károly, Martell Károly és neje Klementina síremlékének» fotográfiája, a nápolyi Szent Januárus templom főbejárata feletti sírkőről; «Endre nápolyi király síremlékének» fényképe; a 35-ik füzethez «IV. Károly, neje Valois Blanka és fia Venczel» arczképe, a karlesteini vár Mária-kápolnájának falstempélyéről. Egyes füzet ára 30 kr. Előzetes negyedévre (12 füzet) 3 frt. 60 kr. félévre (24 füzet) 7 frt. 20 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Eljárása házassági perekben, tekintettel az 1894. évi XXXI. törvényczikk életbe lépésére, az eljárást szabályozó törvények és bírói gyakorlat alapján összeállította Sztelhö Kornél. A házassági jog rend-

PROTSCHKO MIHÁLY,
a Franklin-nyomda elhunyt főgépmestere.

dezéséről szóló új törvény október elsején való életbe lépésével a házassági ügyekben az eljárás a királyi bíróságok hatáskörébe tartozik. Sztelhö a házassági peres eljárásról és annak jogforrásait állította össze tizenöt fejezetben. Könyve Horváthy Viktorral jelent meg s ára 1 frt 50 kr.

Az irodalom a kiállítások. A magyar könyvkiadók kiállítását a közművelődési pavillon földszintjének termét fogja elfoglalni. A kiállítási csoportbontás a bejelentések átvételével a «Magyar könyvkereskedők egyetel» bizta meg, mely most hívja fel a kiállítási szándékozó kiadókat, hogy ebbeli szándékukat folyó évi szeptember hó 15-éig az egytel elnökével, Hoffmann Alfréd ural (Eggenberger féle könyvkereskedés) közöljék. Tudatni kell hány kötet könyv elhelyezését óhajtatják, azok fali szekrényben hány métert foglalnak el; a diszmnunkák kiállításánál mily nagy tereget foglalnak el; a mennyi méter falterületre térképek és hasonló kiállításokra. Milyet a végleges tervek készen lesznek, minden kiállítóval közöltetni fog, megkaphatja-e a kívánt egész területet, avagy ha redukálás szükséges állana be, mily terület bocsátható rendelkezésére. Kiállítandók első sorban az utolsó 10 év jellesegi, másodsorban régebbi kiadványok is, ha jelentőségüknek fogva erre alkalmasak. Iskolakönyvek és tanszerek a közoktatási miniszterium által is ki fognak állíttatni. Ez értelemben már maga a miniszterium is küldött szét felhívást a tankönyveknek 1 példányban megküldése iránt. Ez a kiállítás a kiadókra nézve ingyenes ugyan, de szakszert szerint lesz rendezve s így nem tüntheti fel az egyes kiadók termelését és jelentőségét. Így tehát ajánlatos marad a tankönyveket a közművelődési csoportban is a czég neve alatt kiállítani.

Az operaszínház új igazgatója. Báró *Nopcsa Elek*, az operaszínház kormánybiztos, miután

Nikisch Arthurral a szerződés felbontott, *Káldy* Gyulával kötötte meg a szerződést három évre. *Káldy* lesz az opera igazgatója, s e hó 18-ikán foglalja el helyét. Az igazgatói és karnagyi teendők külön választatnak. A karnagyi díszes helyre is van kipróbált magyar művésznők, a ki ott nőt fel úgy szólván a színházi zenekarban, és nagynevű atyjával évelelőtt megosztotta már a karnagyi emelvényt, vezette a zenekart mint karnagy az operában is, de aztán elkedvetlenül vonult vissza. Annyi esztendő hiábavaló kísérletei szolgáltatják most a tanulást, hogy az operaszínház vezetésére megvannak nekünk itthon a magunk emberei, a kiknek hírnevét külföldi lapok nem harsogják ugyan, de a mi semmit sem von le tehetségükből és képességükből. Megvan ezeknek érzékük is az operaszínház nemzeti feladatai iránt. *Káldy* Gyula, mint főrendező, szintén dolgozott már az operaszínház érdekében közmegelegedésre, de személyes surlódások következtében kellett megválni az intézettől. *Káldy* a színházaknál fejlődött, mint vidéki színházak karnestere ismert meg a szinpadot, az előadások kellekeit. Ezenkívül a legképzettebb zenészek egyike, tág látókörrel, finom műveltséggel és itélettel. Mint zenetanár nagyon felkapott. Maradandó érdemeket szerzett a régi magyar zene összegyűjtésével, melyet nagybecsű magyarázatokkal ellátva ad ki és hangversenyekben is bemutatott. Az operaszínházban nagyon neki való helyet talált most s meglelgedéssel is látják ott.

A színházak megnyitása. A színházakban a nyári szünet véget ért. A népszínházban már e hó 16-ikán megkezdtek az előadásokat a «Sárga csikó» népszimfívél; az operában csak ünnepi előadásokat tartanak a király születés napján és Szent István ünnepén, a rendez előadások csak szeptemberben kezdődnek. A nemzeti színház a király születésnapján, e hó 18-ikán nyílik meg Jókai «Arany ember»-ével.

A nemzeti színházban az első újdonság szeptember második felében *Sudermann* «Pillangócsata» című 4 felvonásos vígjátéka lesz, melyet a mult évben adtak először a bécsi Burg-színházban s melyet Márkus Miksa fordított magyarra. *Abonyi* Árpád «Zách család» című tragédiája október hóban kerül színre. November hónap újdonsága ifj. *Dumas* Sándor «A nők barátja» című szimfíve, *Kürthy* Emil fordításában; decemberé: *Ibsen* «Kis Eyolf»-ja vagy *Echegaray*nak a «Nagy Galeotto» szerzőjének új darabja és *Koroda* Pál «Alkibiadesz» című drámája. Ezeket kívül a következők eredeti és idegen darabok állanak az igazgatóság rendelkezésére: «A holló» egy felvonásos vígjáték *Kabos* Edétől, «Péntek este» egyfelvonásos szimfíve *Szomorj* Dezsőtől, «Ovidius» szimfíve 3 felvonásban *Somló* Sándortól. Az idegen művek közül megszerezte az igazgatóság *Coppée* «A koronáért» című öt felvonásos verses drámáját, a melyet *Abonyi* Emil fordított magyarra, és *Sardou* «Andreas» című szimfívet; a téli időszakban több régebbi szimfívet fölleveleltenek; a magyar történelmi darabok közül sorra veszik újra *Szigligeti* «Trónkereső»-jét, *Dobsa* «IV. László»-ját és *Rákosi* Jenő «Endre és Johanna» tragédiáját.

A nemzeti színház belsejét a szünet alatt szépen kicsinosították. Már az előcsarnok új képet kapott, a kijárók ajtai dűsan meg vannak aranyozva s újra vannak festve. A lépcsőkre a régi szőnyeg helyett új puha vörös szőnyeget tettek, ilyen szőnyeg fut végig a folyosókon is. A páholyok csinos, aranyozott fehér ajtókat kaptak. Nagyon szép a két udvari páholy is s azok a mellékhelyiségek, a melyek a két páholyhoz tartoznak. A színháznak ez a tatarozása két esztendőre szól, mert a jövő nyáron nem lesz szünet.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A brüsszeli interparlamentaris kongresszus. A különböző parlamentek tagjainak kongresszusa aug. 13-ikán nyílt meg. A kongresszuson 14 nemzet 69 képviselővel van képviselve. A magyar képviselő száma 5, köztük Jókai, gr. Apponyi, Pázmány Dénes, stb. Türr tábornok is elment. A kongresszust tudvalevőleg a román liga már tavaly, mikor Haagában ülésezett, csatározási színhelyül választotta ki. Ide is belevitték a Magyarország elleni harezot. A liga elnöke, *Urechia* szenátor, harmadmagával jelent meg, de mérges fegyverekkel, mert az ellen kellett harcolni, hogy az 1896-iki kongresszusra ne fogadják el *Budapest* meghívóját. *Urechia* már hetek előtt körleveleket

intézt a kongresszus tagjaihoz, felsorolta Magyarország bűnlajstromát, s azt kérdezte, hogy 1896-ban, mikor a barbár magyarok zsarnokságuk ezeréves orgiáját ülik, vajjon a kongresszus nem talál-e méltóbb helyet Budapestnél. Ugyanis már tavaly Haagban megtörtént a bizalmas meghívás Budapestre, de dönteni csak a mostani kongresszus hivatott. A nemzetiségek kongresszusát is azért hívták aug. 10-ikére Budapestre román, tót és szerb testvéreink, hogy azon melegében szolgáljanak hangulatos eseményvel az interparlamentáris nemzetközi kongresszusnak. De a nemzetiségi kongresszus nagyon balul ütött ki. Észre sem vették Budapestben, nem hogy megtámadták vagy kifityölték volna. A nemzetiségi kongresszus küldöttsége azonban elment Brüsszelbe is, hogy feliratot adjon át a kongresszusnak a magyarok ellen. E hó 12-ikén a kongresszus bizottsága azonban már elhatározta, hogy a budapesti meghívást elfogadja 1896-ra, hiába tüzelt Urechia úr.

Aug. 12-én este a belga szenátus adott estélyt a kongresszus tiszteletére. A magyarok mind jelen voltak. *Jókait* szembetűnő figyelemben részesítették, valamint gr. *Apponyit*. Másnap nyílt meg a kongresszus, melyet *Deburlet* miniszterelnök üdvözölt. Elnökké *Descamps* belga szenátort választották. Az első ülésen a nemzetek képviselői tettek jelentést arról, hogy a béke eszméje mennyire haladt Magyarországon részéről *Pázmány* beszélt ró-

Wosinszky apát.

KABARDOK CHUMARA VÁRA MELLETT.

viden. Aztán a nemzetközi döntő bíróság szervezéséről indult meg a vita.

Jókai aug. 14-ikén szólt föl a vitában. Beszéde mintegy 20 percig tartott. A koszorus magyar író francia nyelven is nagy hatással beszélt.

A béke ideál. — Így kezdte. — Mai világban önmegtagadás kell ahhoz, hogy valaki nyíltan idealistának vallja magát. De azért gyűltünk itt egybe, hogy megvizsgáljuk, vajjon a mi ideálunk megvalósítható-e? A roppant többség azonban velünk tart. Különösen hangsúlyozta, hogy míg a háborukat a régebbi időkben igazolta a szabadság és különböző vallások elnyomása, addig a jövő háboruját, mely kétségtelenül borzasztó lesz, a népek faji és nyelvöknek grammatikai különbsége fogja előidézni. A nemzeti gyűlölködés telhetetlen bálvány, a mely egymaga nyeli el a népek boldogságát. A nemzeti gyűlölködés mindennapos vendég a pór és a munkás asztalánál, a mely kieszi a húst a leveséből s rongyos ruhával fedi be gyermekeit. — A gyűlölség a legdrágább passzió. S mi nagyra hiszünk ezt a szörnyet, kultusz tárgyává tesszük megnyilatkozásait, oltárokat rakunk, hogy rajtuk neki áldozhassunk. A nemzeti gyűlölség támogatására lehet ugyan hivatkozni a nemzetiség szeretetére, a nemzeti nyelvre, a fajra; de nagyon csalódik, a ki ez érzelmeket ikertestvéreknek gondolja. Ezután a szociális-törökvisékek ellen beszélt, melynek megvan ugyan a létjoga, de ezzel a joggal visszaélnék. Az anarkhisták nem elégednek meg a munkások helyzetének javításával, ők minden világi és egyházi tekintélyt le akarnak rombolni. Náluk a hazaszeretet hazagyűlöletté fajult. A bekövetkező összeütközéseket a sajtó és parlamentek együttes támogatásával el lehet majd kerülni, épügy, mint a hogy sikerülni fog a háborukat előidézni,

UCSKULÁNI KARACSAJOK.

esetleg majd borzalmukat enyhíteni. Ezért hive ő a nemzetközi békekongresszusnak.

Porumbanu román képviselő szólt *Jókai* után, s valósággal belekötött. Kezdte felsorolni a románok sérelmeit. Az elnök azonban erőlesen rendreintotta *Porumbanut* és felszólította, hogy maradjon a

Sacchener Andrásné. Délután 4 órakor a Széchenyi-terén folytatják az ünnepélyt. A beszédeket zene-előadás követi és táncmulatság zárja be.

MI UJSÁG?

A király Erdélyben. *Kolozsvár* nagyban készül a király üdvözlésére és fogadására. *Bánffy-Hunyadon* az indóházat díszítik és a várótermet átalakítják. A király lakása a régi várban lesz, a hol *Barcsay Domokos* most buzgólkodik, hogy a királynak illő lakosztálya legyen. *József* főherceg *Gyarmathy Zsiga* alispánnál fog lakni. Az alispán és neje, az ismert jeles író, külön kérést intézett ő fenségéhez, hogy a lakást elfogadja. A főherceg táviratban válaszolt a szíves meghívásra. A bánffy-hunyadi gyakorlatokon mutatja be magát az első honvéd zenekar. A hatodik kerületi honvéd-tisztikar körében régóta gyűjtés folyik egy honvéd zenekar költségeire. A gyűjtés szép eredménnyel járt és néhai *Czetz Péter* adománya lehetővé tette a honvéd zenekar működését. A honvéd zenekar az ideai bánffy-hunyadi hadgyakorlatokon kezdi meg működését, és az erdélyi honvédek ez alkalommal ő felsége előtt saját zenekaruk zenéje mellett fognak elvonulni.

A királyné *Korfüben*. Erzsébet királyné augusztus vége felé *Miramareba* érkezik, azután *Korfuba* megy, a hol a telet akarja tölteni.

Ferencz Ferdinánd főherceg állapota. *Ferencz Ferdinánd* főherceg *Tirolban*, *Mendelhofban* üdül s a hadgyakorlatokon nem is vesz részt. A főhercegnek, a ki tüdőhurutban megbetegedett, az orvosok pihenést és kíméletet ajánlottak. A főherceg a. orvosok által rendelt kura szerint él, miért is a főherceg kirándulásairól szóló hírek koholtak, és a főherceg jelenlegi állapota mellett ilyenekről szó sem lehet.

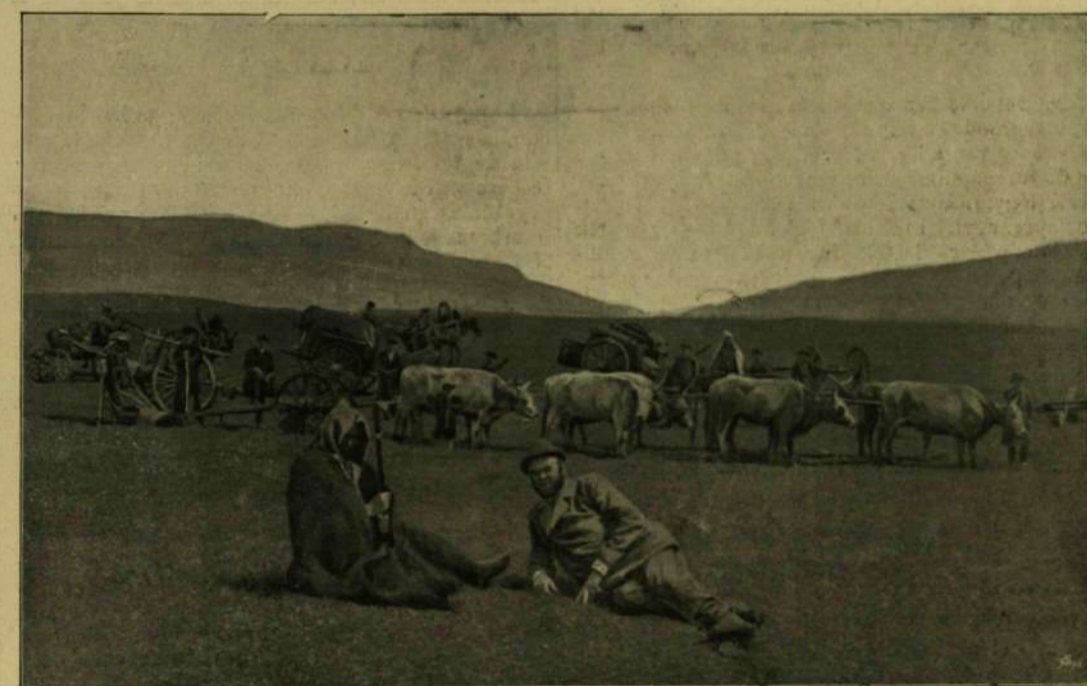
HABONDUKI KABARDOK.
KÉPEK A KAUKÁZUSBÓL.

GRÚZ NŐ A BÜLSŐ MELLETT.

Tűzoltó-ünnep *Alesuthon*. *Alesuthon* kitűnően szervezett tűzoltóság van. *József* főherceg szervezte és különös figyelemben részesíti. Augusztus 15-ikén szép ünnepélye volt e mintaszerű testületnek: a mászó-torony fölavatása. A vastornyot a főherceg készítette, s az ünnepélyen maga is jelen volt, valamint *Libits* Adolf kir. tanácsos, az *Alesuthi* önkéntes tűzoltók helyettes főparancsnoka (a főparancsnok maga a főherceg) előkelő közönség s vagy 300 tűzoltó jelenlétében, kik a környékből gyűltek össze. A tűzoltó országos szövetség képviselői közül is többen megjelentek.

A vas mászó-torony az első ilyen nálunk, s a főherceg a fa torony helyett emeltet, hazai czeégnél rendelvén meg. Magassága 11 méter, a tetőzettel együtt 16. A falut diadalkapuvál és cseregallyakkal díszítették. A karsú tornyot szintén felkészítették gallyakkal és zászlókkal. A tűzoltók zeneszó mellett korán reggel vonultak fel a főherceg kastélyához. Féltilkor mise volt, a mely után a tűzoltó notabilitásokat mutatták be *József* főhercegnek a kastély udvarán. A csapat azután a 6-ik gyalogezred zenekarával a toronyhoz vonult. A diadalkapu alatt *Libits* Adolf helyettes főparancsnok fogadta a főherceget. A csapatszeme után *Dorner* Béla parancsnok emlékiratot olvasott fel, a melyet pléh-

KABARD SZÁNTÓK A SZELENCUK VÖLGYÉBEN.

a tengerparton, *Lakthában* van. Itt fogadta a legnagyobb szíveséggel e hó 6-án honfitársait. A házigazda és gróf *Zichy Jenő* a találkozás emlékére lefényképeztették magukat együtt. A képtmiskolájuk mai számunkban. — E hó 9-ikén pedig gr. *Zichy Jenő* a ezár hosszabb kihallgatáson fogadta *Peterhoff* palotájában. Nagy érdeklődéssel és tájékozottsággal kérdezősködött az utról és a tanulmányok eredményéről. Az expedíció e hó 11-én utazott el *Pétervárról* *Varsóba*, s onnan pár napi időzést után hazafelé.

Szadeczky Lajos Magyarország határszéléről (*Zsolnáról*) aug. 14-éről következőket írja nekünk: Ma reggel *Granicánál* szerencsésen elhagytuk *Oroszországot* s átléptük az osztrák határt. Expedíciónk azonban ketté vált, mert *Bálint Gábornak*, egy mérges vérkelés támadt a nyakán, a mi miatt egyenesen hazasietett s én is inkább haza kíváncsultam, mint *Krakkóba*, a hol már kétszer voltam. *Zichy Jenő* gróf beleegyezésével tehát mi ketten egyenesen haza felé, *Oderbergnek* vettük útunkat és a vadregényes szép völgyvidéki *Dagesztán*-on repülünk keresztül, *Hatvanon*, *Szolnokon* át *Kolozsvár* felé s én *Maros-Vásárhelyre*, a hol családom van. Gróf *Zichy Jenő* *Wosinszky* apátal vasárnap, augusztus 18-án érkezik Budapestre.

Alpesi kunyhó a király unokáinak. *Ischiben* a királyi család villája mellett érdekes alpesi kunyhót építettek a király unokái, *Mária Valéria* főhercegnő és *Ferencz Salvator* főherceg gyermekei és

KART-DSUTI CSERKESZ NŐK.
KÉPEK A KAUKÁZUSBÓL.

Stefánia özvegy trónörökösne gyermeke részére. Az alpesi kunyhók minden sajátosságával berendezett házikót a királyné Ischlebe érkezése után azonnal megnyitották.

Czimzetes püspök. A király gróf Csáky Károly esztergomi kanonokot cimzetes püspökké nevezte ki. Az új püspök gróf Csáky Albin unokaöccse és sógora gróf Taaffe volt osztrák miniszterelnöknek.

Szent István ünnepe. Augusztus 20-án a budavári egyházi körmenetet Vasary hercegprímás vezeti. Az országos ünnep alatt, mint minden évben, ez idén is nyitva lesznek a nemzeti múzeum összes terei.

Százötvenezer forint iskolai célokra. Kovács Ferencnek, a napokban elhunyt nemes emberbarátnak végrendeletét e hó 13-án hirdették ki. Hódmező-Vásárhelyt. Kovács százötvenezer forintnyi vagyonát a hódmező-vásárhelyi református egyháznak hagyta iskolai célokra.

A végrendelethez zárt levél is volt csatolva, melyet a végrendelet végrehajtói bontottak föl. Ebben részletezve van a hagyaték. A főgymnázium alprá 45,000 frt, néptanítói fizetésekre 15,000 frt, taneszközök, főgymnáziumi tájékoztatásra, egyházközségi közalapra, egyházi belmisszióra különböző összegek temploméltására 10,000 frt, a Kisfaludy, Petőfi-társaságoknak egyenkint 200 frt, hírlapírók nyugdíj intézetének 500 frt, stb. Összesen 82,100 frt van így felszámolva.

Ötvenéves színházi jubileum. Komáromy Lajos a nemzeti színház érdemes veterán tagja, a jövő hóban áll meg színészkedésének 50 éves fordulóját. Ekkor újra föllép a nemzeti színpadon, még pedig ugyanabban a szerepben, melyet 1848-ban játszott itt első föllépéskor.

A nyári löversenyek nagy napja, melyen a legnagyobb magyar versenyt, a Szent István díj sorsa dől el augusztus 15-én. A sok találgatásnak, tapogatózásnak véget vetett Szemere Miklós «Eltol» nevű lova, mely bár erős küzdelem után, de mégis le tudta győzni Üchtritz bárónak a versenybe küldött «Ignác» és «Kozma» nevű lovait, melyek erősen szorították az első helyről, de nem bírtak vele, míg a többi versenytárs ugyancsak hátul maradt.

Néptáncot rendez aug. 20-ikán az állatkertben az «Erzsébet királyné Otthon» című fővárosi egyesület. Lesz különböző mulatság, verseny és tombola tíz krajczáros nyerő jeggyel. A nyereségek között van egy ponny lovacsa is.

A kiállítás aquareuma. A tengerészeti és halászati kiállítás közt lesz a nagy aquareum épülete, a tenger mélyének világával. Az aquareum felállítására és működésben tartására a kereskedelmi miniszter jóváhagyásával Lendl Adolf és Scirma Antal tanárokkal kötötték meg a szerződést, a kik viszont egy konzorciumot alakítottak, amely már legközelebb hozzá fog az épület felépítéséhez.

Az aquareum nagy meценце lesz, telve tenger vízzel. Az üveg oldalakon lehet belsejébe látni. Sziklatömbök, oszlopok közül tekint be a néző a

nagy üveg lapokon s föltárló a tengerfenék, a változatosabb élet, a legcsudásabb állatfajok, a bizarr alakú halak, csikók, tünhalak, tengeri ördögök s rákfajok; odább a folyton mozgó lágytestű polypok, a caligo, a sepiá. Csikag, kagylók a fenékén, a nephrops, a tomurus furcsa alakjával és szép színeivel. A tengeri rózsák ezrelék lépik el a fenéket, kitarják tarka karjaikat, azután egy rezzenésre összebujnak, eltűnnek s percekbe telik míg újra kinyílnak és pompás piros, narancssárga, zöld-kék szirmaikat láthatjuk. Tüskébörtek, lomha tengeri csillagok hevernek szerte, kagylólélek közt mászik a remete-rák, tengeri uborkák hevernek az algák közt. Hogy az illuzió teljes legyen, messze a háttérben egy óriás körkép lesz, folytatásaképp a tenger fenekének, folyton mozgó, változó vetített képekkel. Egy elsüllyedt hajó széthulló roncsai fokozzák az illuziót, s körülötte mozognak és uszálnak a halak és medúzák. De nem csak mint látványosság lesz vonzó és tanulságos az aquareum, hanem tudományos kísérletek is lesznek benne. A kísérletezésre háromféle csőrendszerrel látják el a viztartókat: kettő folyton a tenger vízzel frissíti, a harmadikban egy fújtató szerkezettel levegőt szorítanak a vízbe.

Paganini hamvai. Pármában aug. 13-ikán az ottani temetőben felbontották a nagy hegedűművész Paganini sírját, melyben 1840 óta pihent. Most diszebb nyughelyre temetik. A holtestet, melyen az arcz még most is fölismerhető, nyitott koporsóban helyezték ravatalra néhány napra.

Zongorákat és pianókat vásároljunk ott, a hol minden tekintetben megnyugtató garanciát kapunk. Mint ilyen elsőrendű bevásárlási forrást ajánlhatjuk Keresztély mintasongortermét Budapesten, Váci-körút 21. sz. alatt. (Ipar-udvar.)

HALÁLOZÁSOK.

KALMÁR LAJOS, Fülöp szász kőbörgőházi herceg uradalmi főügyes, a hontmegyei szabadelvű párt elnöke, hontmegyei közigazgatási bizottsági tag, ev. esperességi felügyelő, életének 80-ik évében, Ipolyneken meghalt, Rákosi Jenő, a «Budapesti Hírlap» szerkesztője, apóst, Kalmár Ernő m. kir. államvasúti felügyelő édesatyját gyászolja az elhunytban.

HUBEN JÁNOS, cimzetes kanonok, kiérd. esperes és nádasdi plébános elhunyt, 74 éves korában; 49 évig volt áldozat és 33 évig nádasdi plébános. A temetési szertartást Meszlényi Gyula szatmári helyettes végezte, mint Dulánszky pécsi püspök helyettesítője.

Elhunytak a közlelbi napokban: ZSIGMONDY GUSZTÁV, nyug. kir. főmérnök, ki az óbudai ásásoknál sok érdemet szerzett, 71 éves korában, Budapesten. — BUKOVSKY GUSZTÁV, a lajosfalvi ágostai evang. egyház lelkesze, a bányásági esperesség alesperese, életének 52-ik évében. — PETROVSKY JÓZSEF, kir. táblai bíró, Csaba egyik legnépszerűbb embere, Békés-Csabán. — JUTASSY SÁNDOR, régi honvéd, Damjanich seregének vitéz katonája, ki a forradalom után sok évig a külföldön bujdosott, Veszprémben. — BACHY SÁNDOR, 1848—1849-iki honvéd százados, 83 éves, Nagy-Váradon; ugyanott dr. SCHWEIGER REZSŐ, Schlachn bírnok püspöki titkára. — IFJ. ANDRÁSY MIHÁLY, m. kir. honvéd huszár hadnagy, 23 éves, Szamosújvárt. — ID. RÖTTLER JÓZSEF, nyug. kinstári uradalmi igazgató, 72 éves, Debreczenben. — BUZÁS ISTVÁN, 1848—49-iki honvéd, 72 éves korában, Szegzárdon. — KROMPACHER ISTVÁN, tekintélyes polgár, 62 éves, Nagy-Kanizsán. — DEBICS JÁNOS, városi képviselő-testületi tag, 67-ik évében, Csáktornyan. — NAGYKÉRI SCSOVSKY MÁRTON, a kalsburgi kollégium növendéke, hatodik gymnaziumi oszt. tanuló, életének 16-ik évében Balassa-Gyarmaton. — ID. ÖRVÖS JÁNOS, Kecskemét város volt bizottsági tagja, a kecskeméti ref. egyház tanácsosa, 77 éves, Kecskeméten. — RAUCH ALADÁR, végzett közepkereskedelmi iskolai tanuló, 19 éves, Nyustyan. — PRANDNER JÓZSEF magánzó, volt illatszerekkereskedő, Budapesten. Hajdan az övé volt a híres «Kömleker».

ÖZV. NOZDLOVY TAMÁSNÉ, szül. Puzdor Eleonora, 62 éves korában, Pápan, s kiterjedt rokonság gyászolja. — ÖZV. LISZKA FERENCZNÉ, szül. Stadler Jozsefné, 41 éves, Kolozsvárott. — ANTAL JOLÁNKA, Antal Pál leánya, 14 éves korában, Baján.

Szerkesztői mondanivalók.

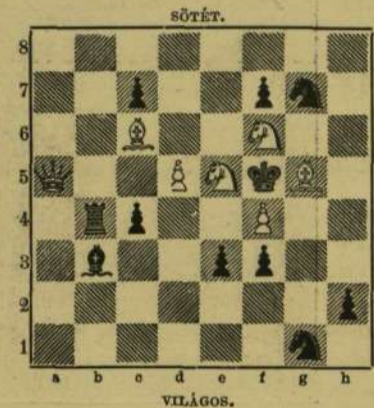
Áldozat. Elbeszélés. Juliska és Hugó hitlen lesz, mást vesz el, mire Juliska bánatában meghal. Számítalanszor, sokféle alakban megirt közönséges történet már ez, s ugyancsak nagy művészzel kellene előadni, hogy az olvasó érdeklődését fölkelthesse s feledtetné, hogy ugyanezt, más szavakkal, sokszor is olvasta már.

Az hiszem. Ha szép derült a nap. az előbbi egészen értéktelen, a második több külső erővel megírva csinos volna, mert van benne költői gondolat. Bácsú a deák-géttől. Holdvilágos csendes este. Azt hittem én. Az első Petőfi-utazás, a második

százszor elcsépeelt gondolat ismétlése; de azért mégis sikerültebbek, mint a harmadik, mely egészen gyarló. Egy kis madárhoz. Közölni fogjuk. Lopva kél... S. M.-nek. Az előbbi elég hangzatos, de kissé üres; csak a szavak csengenek benne. A második egészen gyöngye. Új dícsőség. Ebből a versből nem igen ragyog ki. Szerelmek. A középzerőség határán állnak; nem áttik meg egészen a mértéket. Mily szép az álom. Tarkalma zavaros, formája kezdetleges; az ilyen rímek: Álma — csókola, képretembe — legszibbika, foghatom — álom, a legenyhébb kritikát sem állják ki.

SAKKJÁTÉK.

1907. számú feladvány. Bayersdorfer A.-tól.

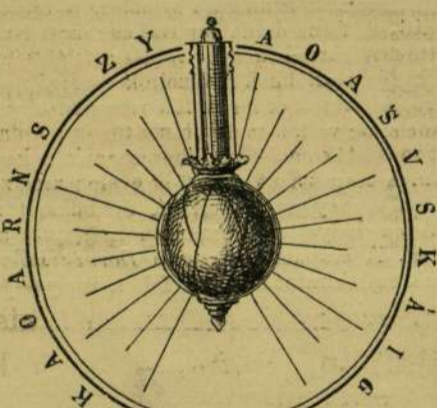
Világos indúl a negyedik lépésre matot mond.

Az 1898. sz. feladvány megfejtése Laws B. G.-tól.

- Világos. Sötét. 1. Vd4-c6... Kd4-c5 : (a) 2. Hb6-c4... Ke5-c4 3. Vc6-e6... f. sz. 4. Vc6-e2 mat. Sötét. 1. ... d4-d3 (b) 2. Hd5-c7... f. sz. 3. H - + ... K lép. 4. H mat. 1. ... Kd4-d3 2. Vc6-c1 stb.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Eördög János. — Stefankó L. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 31-ik számában közölt képtalány megfejtése: Becsületesek munka a kenyere

Heti naptár, augusztus hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Lists dates and religious observances for August.

Holdváltás. ● Ujhold 20-án 1 ó. 56 p. d. u.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Henneberg-selyem selyem csak akkor valódi, ha közvetlen gyárából rendelik — fekete, fehér és színeseket 35 krtól 14 frt 65 kr. mértékűként — sima, csikos, kockázott, mintászatokat, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőségű és 2000 mintázatban) postabár és vámmentesen a házhoz szállítva és mintákat postafordulóval küld: Henneberg G. (cs. k. udvari szállító) selyemgyára Zürichben. Szávjába ezimzett levelek 10 kros, és levelező-lapokra 5 kros bályeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. 6042

Legjobb és leghíresebb pipere hölgypor: a La VELOUTINE. Készítette: CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS.

Ch. Fay Veloutine, eredeti minőségben kapható. Vértessí Sándor udvari illattára, Kristóf-tér 8. Budapest.

Lakás- és ablaktisztítási vállalat. V. ker., Erzsébet-tér 13. szám alatt. Tisztít alaposan, pontosan és olcsón egész lakásokat, új épület, üzleti helyiséget; ugyancsak padlók beerezése és lakozása legjobban lesz eszközölve, továbbá elvállalja a fergek alapos kiirtását.

HORVÁTH ISTVÁN HANGSZERKÉSZÍTŐ. Szajt gyártmánya pedálos cimbalom, hegedő, harmonika, fuvola stb. hangszereket készítenek Világos, Csónalomban-Iskola, Irtó Kálitól 7. számú tanár, ára 3.50. Tülnkö-Iskola 1 frt. Cimbalomok folyóiratát minden hóban 3-szor jelenik meg kiadásban, előzetes és évre 4.80 Horváth István, 6 os és kir. fennéje József fő. udvari szállítója, Budapest Erzsébet-körút 2. és Kereszt-tér 6.

EZREK MENNEK CARLSBADBA, hogy rossz gyomrunkat kireperálják és újra jól emészenek és erre alkotték — néha hiába, egy vagyont; pedig ezt a célt otthon kényelem- „PEPSIN-BOR“ használatával, mely az emésztést segít és a gyomrot rövid időn tökéletesen helyreállítja. — Az év pepsinborom kedves ize, és hatása ki nem marad. Egy üveg ára 1 frt 30 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt. Rozsnyay Mátyas, gyógyszerész, művegyészi laboratóriuma Aradon. Kapható Budapesten: Török József ur gyógyszerüzében és minden magyarországi gyógyszerüzében. Hirdetéseket elfogadtnak a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.

Tekintszen reám IRIS CRÈME-t és ezek a mellenségek azonnal megstílnak. IRIS CRÈME-t és ezek a mellenségek azonnal megstílnak. IRIS CRÈME-t és ezek a mellenségek azonnal megstílnak. IRIS CRÈME-t és ezek a mellenségek azonnal megstílnak.

DECKERT és HOMOLKA elektrotechnikai intézete. Gyár: VI. Irabella-utca 88. BUDAPEST. Városi raktár: V. Dorottya-utca 8. sz. A magyar állam és a m. kir. államvasutak szállítói. Gyártanak és szállítanak: Sűrűnyberendezéseket vasutak számára; evállalják azok javítását és szerkesztését. A minden államban szabadalmazott és általános használatnak örvendő GRAPHIT-MIKROFON felváltól és kizárólagos gyártói. Telefon-központok szolgálattal vagy a nélkül irók számra; telefon-berendezések vasutak, helyi pályák, banya és kohóüvegek, erdészetek és uradalmak számára.

VILLAMHÁRITÓK, villamos világítási és erőviteli berendezések, minden nemben, a legújabb kivitelben és legelőcsöbben, szavatosság mellett evállaltnak. Képes árjegyzék és költségtervezet ingyen és bérmentve.

MATTONI GISSHÜBLER SÁVANYUKOT. Készítette: KÖSSZVÉNY. Készítette: KÖSSZVÉNY. Készítette: KÖSSZVÉNY.

Készítette: KÖSSZVÉNY. Készítette: KÖSSZVÉNY. Készítette: KÖSSZVÉNY. Készítette: KÖSSZVÉNY.

LUSER L.-féle turista tapasz. Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem, szemölcs és talp, valamint a sarok bőrkeményedési, tolvábiá mindenemü bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállalat. Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellette védőjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. Gyógyszertárakban vásárlandó. Főraktár: Budapest, Király-utca 12. szám TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerüzében.

A szénsavdús ásványvizek királya a BORSZÉKI BORVIZ kitünő gyógyviz és üdítő ital mindenütt kapható. Budapesti főraktár RAJCS ZOLTÁN-nál VIII. ker., József-körút 10. szám.

Nékülözhetetlen minden háztartásban! Petroleumgáz-fűző. ből nélkül, nem fűstől, nincs korom, a láng tetzés szerint szabályozható, a nyaralóban helyettesíti a kályhát. Ára 10 frt. Kapható csak DESSAUER és MARKUS gépüzletében iparszakmák részére, VI. ker., Lázár-utca 13. sz. Nagy választék mindennemű gépekből a papír-, fa- és fémmű ipari célokra.

Fontos gyomorbetegeknek! a Barella P. F. W.-féle Világi gyomor-por. Kétféle. Kétféle. Kétféle. Kétféle. Kétféle.

!!Korszakunk követelménye!! Egy fog 1 frt 50 kr. FOGAK készítettnek GRÓSZ LAJOS fogtechnikai műtermében, Budapest, Magyar-utca 2. szám, a legjobb amerikai anyagból Egész fogsorokat ugyanezen arányban. 1878-ban alapított műtermemet 1895 augusztus 1-én Kerepesi-ut 6. Kerepesi bazár II. emeletére helyeztem át. Unnep és vasárnapon található d. u. 5-ig.

A Pozsonyi Kereskedelmi Akadémia, melynek végbizonyítványa egy évi önkéntesi katonai szolgálata jogosít, és melynek eddig végzett tanulói legelső rendű kereskedő, gyári és bankári cégeknek vagy közhivataloknak és a mezőgazdasági nyertek alkalmazását, 1895 szeptember 1-én 11-ik évfolyamát nyitja meg. Az intézetet a múlt isk. évben 275 tanuló látogatta, köztük 211 vidéki, kiknek jó családoknál való elhelyezése ügyében az igazgató készséggel jár a szülők kezére. Minden iránt tájékoztató évi jelentés levelező lapon is kérhető. Pozsony, 1895 július hó. JÓNÁS JÁNOS igazgató.

